

Građanska stvar br. 2-438-413/2015;
Sudski postupak br. 2-56-3-00262-2013-2;
Kategorije procesne odluke: 21.4.1.4;
21.4.2.1; 21.4.2.7; 41;

OKRUŽNI SUD U KAUNASU

PRESUDA

U IME REPUBLIKE LITVANIJE

11. novembra 2015. godine

Kaunas

Okružni sud u Kaunasu, u vijeću sastavljenom od sudija Parničnog odjeljenja, i to: Galine Blaževič, Gintautasa Koriaginas (izvestilac), Arvydasa Žibas (predsjednik vijeća), uz sudjelovanje zapisničara Migle Lukoševičiute,

u prisustvu advokata Laurynasa Lukošiušasa, Rytisa Martinkenasa, punomoćnika tužilaca AB „Birač Europe“ i Fabrike glinice „Birač“ A.D. Zvornik u stečaju, i punomoćnika Algimantasa Uždavinysa koji zastupa tužioca AB „Birač Europe“,

punomoćnika tuženih AB Ukio bankas advokata Sauliusa Urbonavičiusa, punomoćnika AB „Kauno tiekimas“ advokata Remigijusa Pilksa, punomoćnika Povgorod d.o.o. Foča Martynasa Dukse, kuratora PrimeFieldCapital Ltd advokatskog pripravnika Line Grigone,

na ročištu odlučujući o građanskoj stvari po tužbi tužilaca AB „Birač Europe“ i Fabrike glinice „Birač“ A.D. Zvornik u stečaju protiv tuženih BAB Ukio bankas, BUAB „Ukio banko investicine grupe“, BAB „Kauno tiekimas“, BUAB „Asocijuoto turto valdymas“, BUAB „Butvita“, UAB „Energolinija“, UAB „Balkan Invest“, „Alumina“ d.o.o. Zvornik, „Mehanika“ d.o.o. Zvornik, „Alusil“ d.o.o. Zvornik, Rudnik boksita „Srebrenica“ A.D. Srebrenica, UAB „Attentus“, UAB „Bioportus“, PrimeFieldCapital Ltd i Povgorod d.o.o. Foča radi poništenja ugovora.

utvrdio je sljedeće:

I. Suština spora

Tužilac AB „Birač Europe“ (u daljem tekstu: tužilac ili Birač Europe), društvo iz Litvanije upisano u registar 17. maja 2011. godine, čiji je jedini vlasnik (akcionar) sutužilac akcionarsko društvo Fabrika glinice „Birač“ A.D. Zvornik u stečaju iz Bosne i Hercegovine (Republike Srpske) (u daljem tekstu: sutužilac ili Birač) (t. 1, str. 29–32). Tužilac je dana 30. novembra 2012. godine zaključio niz ugovora po čijem osnovu je za njega nastala obaveza da otplati tuženom BIB Ukio bankas (u daljem tekstu: Ukio banka) dug u iznosu od 290.892.459,51 LTL (84.248.279,51 EUR).

Činjenica nastanka tužiočeve obaveze je povezana sa dugovanjem četiri tužena, i to BUAB „Asocijuoto turto valdymas“ (u daljem tekstu: i/ili ATV), BAB „Kauno tiekimas“ (u daljem tekstu: i/ili Kauno tiekimas), UAB „Balkan Invest“ (u daljem tekstu: i/ili Balkan Invest) i UAB „Energolinija“ (u daljem tekstu: i/ili Energolinija)

prema Ukio banci u ukupnom iznosu od 353.470.211,40 LTL po osnovu: 1) Ugovora o kreditu-kreditnoj liniji br. 17-151 od 9. jula 2003. godine između Ukio banke i Kauno tiekimas, u skladu sa kojim je dug Kauno tiekimas prema Ukio banci iznosio 107.784.079,30 LTL; 2) Ugovora o kreditnoj liniji br. 17-084 od 31. januara 2008. godine između Ukio banke i ATV, u skladu sa kojim je dug ATV prema Ukio banci iznosio 119.677.752,07 LTL; 3) Ugovora o kreditu br. 17-392/08 od 29. aprila 2008. godine između Ukio banke i Balkan Invest, u skladu sa kojim je dug Balkan Invest prema Ukio banci iznosio 120.723.573,02 LTL; Ugovor o kreditu br. 17-131 od 21. avgusta 2009. godine i Ugovora o otplati duga br. 60-279/2011 od 30. juna 2011. godine između Ukio banke i Energolinije, u skladu sa kojima je dug Energolinije prema Ukio banci iznosio 5.284.807,19 LTL.

Modifikacijom ovih ugovora po osnovu dolje navedenih spornih ugovora od 30. novembra 2012. godine, i to:

1) po osnovu Ugovora o prenosu duga br. 1 zaključenog između Birač Europe, Kauno tiekimas, Ukio banke, ATV, „Alumina“ d.o.o. Zvornik (u daljem tekstu: i/ili Alumina), „Alusil“ d.o.o. Zvornik (u daljem tekstu: i/ili Alusil), UAB „Attentus“ (u daljem tekstu: i/ili Attentus) i UAB „Energolinija“ tužilac je preuzeo dug Kauno tiekimas prema Ukio banci u iznosu od 107.784.079,30 LTL;

2) po osnovu Ugovora o kreditu br. KR17-580/12 zaključenog između Ukio banke i Birač Europe, kao i trostranog ugovora zaključenog između Birač Europe, Ukio banke i ATV tužilac se obazao da će otplatiti Ukio banci kredit u iznosu od 57.100.000 LTL i stekao je potraživanje prema ATV u istom iznosu (57.100.000 LTL);

3) po osnovu Ugovora o prenosu duga zaključenog između Birač Europe, Balkan Invest, UAB „Ukio banko investicine grupe“ (u daljem tekstu: UBIG), UAB „Butvita“ (u daljem tekstu: i/ili Butvita) i Ukio banke tužilac je preuzeo dug Balkan Invest prema Ukio banci u iznosu od 120.723.573,02 LTL;

4) po osnovu Ugovora o prenosu duga br. 3 zaključenog između Energolinije, Birač Europe, Ukio banke i Bioportus (u daljem tekstu: i/ili Bioportus) tužilac je preuzeo dug Energolinije prema Ukio banci u iznosu od 5.284.807,19 LTL.

Prema tvrdnjama tužilaca, Ukio banka je zatražila od tužioca Birač Europe da preuzme sporni dio (290.892.459,51 LTL) gore navedenih dužničkih obaveza Kauno tiekimas, ATV, Balkan Invest i Energolinije, s tim da je u tom cilju primijenio sredstva ekonomskog pritiska i pretnje. S obzirom da nije htio izazvati negativne posljedice za poslovanje društava u kojima tužioci imaju interes, tužilac je bio prinuđen da zaključi sporne ugovore pod nepovoljnim uslovima za njega, tj. bez ostvarivanja ikakve stvarne koristi od zaključenih ugovora (bez dobijanja iznosa od 290.892.459,51 LTL), ispunjenje obaveze tužilac je obezbjedio svojom imovinom, kao i imovinom Birač akcionara i ostalih preduzeća.

Za tuženog AB Ukio bankas je dana 12. februara 2013. godine je proglašen moratorijum, a 2. maja 2013. godine otvoren je stečajni postupak. 8. aprila 2013. godine tužioci su se obratili sudu sa preinačenom tužbom (t. 15, str. 170–191) tražeći poništenje dolje navedenih ugovora:

1) Ugovora o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih AB Ukio bankas, AB „Kauno tiekimas“, „ALUMINA“ d.o.o. Zvornik, UAB „Asocijuoto turto valdymas“, „ALUSIL“ d.o.o. Zvornik, UAB „Attentus“ i UAB „Energolinija“;

2) Ugovora o ustupanju potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih Kauno tiekimas, PrimeFieldCapital Ltd. i Ukio banke;

3) Ugovora o ustupanju potraživanja br. 2 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih Kauno tiekimas i Ukio banke;

4) Ugovora o kompenzaciji od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih Kauno tiekimas i Ukio banke;

5) Ugovora o kupoprodaji akcija Rudnika boksita „Srebrenica“ A.D. Srebrenica (u daljem tekstu: i/ili „Srebrenica“) od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih PrimeField Capital Ltd. i Ukio banke;

6) Ugovora o kompenzaciji od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih PrimeField Capital Ltd. i Ukio banke;

7) Ugovora o zajmu br. 1 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih ATV i Ukio banke;

8) Ugovora o kreditu br. KR17-580/12 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke;

- 9) Trostranog ugovora od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih ATV, Ukio banke;
- 10) Ugovora o prenosu duga od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih UAB „Balkan Invest“, UAB „Ukio banko investicine grupe“, UAB „Butvita“ (u daljem tekstu: Butvita), Ukio banke;
- 11) Ugovora o ustupanju potraživanja br. 3 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih Balkan Invest, UBIG, Ukio banke;
- 12) Ugovora o kompenzaciji od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih Balkan Invest i Ukio banke;
- 13) Ugovora o upisu akcija od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženog Balkan Invest;
- 14) Ugovora o prenosu duga br. 3 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih Energolinije, UBIG, UAB „Bioportus“ (u daljem tekstu: Bioportus) i Ukio banke;
- 15) Ugovora o kupoprodaji akcija Kauno tiekimas od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih UBIG, Bioportus i Ukio banke;
- 16) Ugovora o kompenzaciji od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih Energolinije i Ukio banke;
- 17) Ugovora o kupoprodaji akcija Balkan Investment Bank AD (u daljem tekstu: BIB) od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih UBIG, ATV i Ukio banke;
- 18) Sporazuma br. 79 od 30. novembra 2012. godine uz Ugovor o kreditu-kreditnoj liniji br. 17-151 od 9. jula 2003. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke;
- 19) Sporazuma br. 31 od 30. novembra 2012. godine uz Ugovor o kreditu br. 17-392/08 od 29. aprila 2008. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke;
- 20) Sporazuma br. 2 od 30. novembra 2012. godine uz Ugovor o otplati duga br. 60-279/2011 od 30. juna 2011. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke;
- 21) Trostranog ugovora od 6. decembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih UBIG i Ukio banke;
- 22) Sporazuma od 31. januara 2013. godine uz Trostrani ugovor od 6. decembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tuženih UBIG i Ukio banke;
- 23) Sporazuma br. 80 od 7. decembra 2012. godine uz Ugovor o kreditu-kreditnoj liniji br. 17-151 od 9. jula 2003. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke;
- 24) Sporazuma br. 81 od 23. januara 2013. godine uz Ugovor o kreditu-kreditnoj liniji br. 17-151 od 9. jula 2003. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke;
- 25) Sporazuma br. 1 od 23. januara 2013. godine uz Ugovor o kreditu br. KR17-580/12 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke;
- 26) Sporazuma br. 32 od 23. januara 2013. godine uz Ugovor o kreditu br. 17-392/08 od 29. aprila 2008. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke;
- 27) Sporazuma br. 3 od 23. januara 2013. godine uz Ugovor o otplati duga br. 60-279/2011 od 30. juna 2011. godine zaključenog između tužioca i tužene Ukio banke.

Tužioci su takođe tražili primjenu restituciju u naturi i isplatu parničnih troškova.

II. Pregled zahtjeva tužilaca i odgovora tuženih

Tužiočev zahtjev za poništenje gore navedenih 27 (dvadeset sedam) ugovora zasnovan je na sljedećim navodima:

1. Sporni ugovori su zaključeni u cilju restrukturiranja dugova dužnika Ukio banke, uključujući i dugove tuženih u ovom postupku, prema planu restrukturiranja dugova sačinjenom od strane Ukio banke i Banke Litvanije, a čiji je cilj oporavak finansijske likvidnosti Ukio banke. Radi ostvarenja tog cilja Ukio banka je preko povezanih lica prinudila tužioce i preduzeća Alumina, Mehanika, Alusil i dr. da u svoju korist zakluče sporne ugovore po osnovu kojih tužioci nisu ostvarili nikakvu stvarnu imovinsku, odnosno neimovinsku korist.

2. Sporni ugovori kojima je Birač Europe preuzeo obaveze prema Ukio banci u iznosu čak od 290.892.459,51 LTL, kao i obavezu da svakog kvartala plaća Ukio banci iznos od oko 2.400.000 LTT, a zamjenu ne dobijajući nikakvu stvarnu korist, očigledno su u suprotnosti sa ciljevima poslovanja Birač Europe

propisanim u osnivačkim dokumentima, zbog kog razloga postoji osnov za poništenje ugovora po osnovu člana 1.82. Građanskopravnog zakonika (nevažnost ugovora koji je u suprotnosti sa pravnom sposobnošću pravnog lica), jer:

2.1. Prema nalaženju tužilaca, Birač Europe od spornih ugovora nije dobio nikakvi stvarnu korist, nego je samo preuzeo izvršivu obavezu u iznosu od 290.892.459,41 LTL, jer: a) preuzimanjem obaveze prema Ukio banci koja iznosi čak 107.784.079,30 LTL po ugovorima koji se odnose na dug Kauno tiekimas, Birač Europe je za to dobio: (i) 72,5715 % akcija Srebrenice čije sve akcije i imovina trebala da bude založena u korist iste Ukio banke; (ii) potraživanje od 29.988.916,27 LTL prema Kauno tiekimas, knad kojim je otvoren stečajni postupak i čija je sva imovina veće vrijednosti opterećena; (iii) potraživanje od 39.048.070,46 LTL prema Alumini, čija je sva imovina veće vrijednosti takođe opterećena; b) preuzimanjem obaveze prema Ukio banci koja iznosi čak 57.100.000 LTL po ugovorima koji se odnose na dug ATV i davanjem u zalogu sve svoje imovine koja bar nešto vrijedi kao i imovine svog akcionara (Birač akcionara) i drugih društava u kojima tužilac ima interes, Birač Europe je za to dobio samo potraživanje od 57.100.000 LTL prema ATV koji je poslovao sa gubitkom (u 2011. godini ATV je ostvario gubitak u iznosu od 4.079.305 LTL, a 2012. godine gubitak u iznosu od 5.508.206 LTL), osim toga, sva imovina veće vrijednosti u vlasništvu ATV takođe je bila založena u korist iste Ukio banke na osnovu Spornih ugovora; c) preuzimanjem obaveze prema Ukio banci koja iznosi čak 120.723.573,02 LTL po ugovorima koji se odnose na dug Balkan Invest, Birač Europe je za to dobio: (i) potraživanje od 41.548.974,37 LTL prema UBIG-u nad kojim je trenutno otvoren stečaj, i (ii) dogovorio se (iako je pravni posao nije ni bio završen) oko 79.174.598 kom. akcija Balkan Invest koji je poslovao sa gubitkom (u 2011. godini ostvario je gubitak u iznosu od 4.812.370 LTL, a 2012. godine gubitak u iznosu od 3.577.779 LTL) i čija je sva imovina veće vrijednosti opterećena; d) preuzimanjem obaveze prema Ukio banci u iznosu od 5.284.807,19 LTL po ugovorima koji se odnose na dug Energolinije, Birač Europe je za to dobio 28,838 % akcija Kauno tiekimas nad kojim je otvoren stečaj i čija je sva imovina veće vrijednosti opterećena. Pored toga, rokovi ispunjenja preuzete obaveze nisu bili u skladu sa finansijskim stanjem Birač Europe niti mogućnostima da je blagovremeno ispunji, kao i očigledno bili su u suprotnosti sa poslovnom logikom.

2.2. Za zaključivanje Spornih ugovora nije pribavljena odgovarajuća saglasnost Birča (sutužioca), a sami ugovori ne ispunjavaju uslov o njihovom jeziku, kao što je propisano u skladu sa zakonima Bosne i Hercegovine (Republike Srpske), stoga isti nisu ni mogli biti zaključeni, a u slučaju da su zaključeni moraju biti poništeni *ab initio* (čl. 1.82. st. 1. Građanskopravnog zakonika).

2.3. Ukio banka, kao učesnik u većem dijelu spornih ugovora, bila je nesavjesna, a njena nesavjesnost se ogledala u tome: a) da kredit zapravo nije bio odobren za tužioca, a banka je unaprijed znala o nekorisnosti ugovora za Birač Europe, kao i o neizvršivosti ugovora zbog naročito velikih tužiočevih obaveza; b) da je na tužioca vršen pritisak preko akcionara; c) da su tekstovi spornih ugovora nerazumno proširili obaveze tužilaca, te prava Ukio banke; d) sporni ugovori su pripremljeni isključivo od strane predstavnika Ukio banke i antedatirani, a „prikriivanje“ prividnog kredita bilo je uređeno već nakon zaključivanja ugovora.

3. Tužilac je potpisao sporne ugovore zbog vršenog ekonomskog pritiska od strane tužene Ukio banke preko povezanih lica, zbog kog razloga postoji osnov za poništenje ugovora po osnovu samostalnog osnova iz člana 1.91. Građanskopravnog zakonika. Prema mišljenju tužilaca, ekonomski pritisak i pretnja se ogledala u tome da:

3.1. Svi sporni ugovori bili su pripremljeni od strane Ukio banke i upravo ova tužena je bila najviše zainteresovana da se njima (ugovorima) dodatno obezbijede finansijske obaveze raznih trećih lica prema Ukio banci, zbog čega tuženi je preko svojih zavisnih lica i naložio zaključivanje spornih ugovora. Ovakvi uslovi ugovora kao pravo „za povraćaj u pređašnje stanje“ potvrđuju da su ugovori bili korisni samo za jednu od ugovornih strana, i to Ukio banku.

3.2. Ukio banka je vršila pritisak preko akcionara tužioca (tuženog) UBIG u vlasništvu Vladimira Romanova, koji je posjedovao većinski paket akcija u Ukio banci. Iako Ukio banka i nije bila direktni akcionar tužilaca, međutim društva su bila povezana preko istih lica. Pritisak se ogledao i u pretnjama članovima organa upravljanja tužioca i ostalih preduzeća iz Srbije (otpuštanje sa posla);

3.3. Uslovi spornih ugovora bili su očigledno nekorisni za Birač Europe, jer tužiočeva obaveza da plaća Ukio banci ogromne kvartalne anuitete bez ostvarivanja nikakve stvarne koristi od toga nije u skladu sa ciljem trgovačkog ugovora, a to je ostvarivanje dobiti;

3.4. Tužiocu objektivno nisu imali mogućnost da odustanu od potpisivanja spornih ugovora niti da traže izmjenu njihovih uslova, zbog čega sporni ugovori očigledno nisu bili u skladu sa pravom voljom tužilaca, nego je suprotno – izopачili tu volju.

4. Sporni ugovori su u suprotnosti sa imperativnim zakonskim propisima, jer:

4.1. bili su povređeni imperativni zakonski propisi Bosne i Hercegovine (Republike Srpske) u skladu sa kojima za zaključivanje navedenih ugovora bilo je potrebno pribavljanje valjano uređenog odobrenja Birča (sutužioca), međutim u predmetnom slučaju ovakvo odobrenje nije bilo dobijeno;

4.2. sporni ugovori ne ispunjavaju imperativne uslove o njihovom jeziku, kao što je propisano u Ustavu Bosne i Hercegovine (Republike Srpske), jer službeni jezici u ovoj državi su: srpski, bosanski i hrvatski, dok je većina spornih ugovora zaključena samo na litvanskom i/ili engleskom jeziku;

4.3. Sporni ugovori povređuju imperativne propise o bankarskom poslovanju, jer Ukio banka nije smela da pozajmljuje Birač Europe iznos od 290.892.459,51 LTL (84.248.279,51 EUR), jer je to zabranjeno pravnim propisima o bankarskom poslovanju u kojima je propisana imperativna stopa maksimalnog izlaganja prema pojedinom korisniku. U tački 788. Opšteg pravilnika o izračunavanju adekvatnosti kapitala usvojenog odlukom Banke Litvanije od 9. novembra 2006. godine navedeno je da ukupno izlaganje prema pojedinom korisniku ne može biti veće od 25 % kapitala banke. Na osnovu posljednjeg javno objavljenog seta finansijskih izvještaja (nerevidiranih) Ukio banke sa stanjem na dan 30. septembra 2012. godine, kapital tuženog je bio 460.146.000 LTL. Budući da se primjenjuje stopa maksimalnog izlaganja prema pojedinom korisniku od 25 %, stoga na dan 30.09.2012. godine maksimalno moguće izlaganje AB Ukio banke prema pojedinom korisniku je iznosilo 115.036.500 LTL. Kredit koji je odobren tužiocu u iznosu od 290.892.459,51 LTL činio je čak 63,22 % kapitala Ukio banke, na takav je način za 2,53 puta prekoračena stopa maksimalnog izlaganja prema pojedinom korisniku propisana od strane Banke Litvanije. Ovakvim postupanjem Ukio banka je povredila imperativne odredbe člana 48. stav 1. tačka 4. Zakona o bankama i tačke 788, 789¹. Opšteg pravilnika o izračunavanju adekvatnosti kapitala. Osim toga, tužena je povredila i Politiku odobravanja kredita usvojenu 26. maja 20096. godine od strane Upravnog odbora Ukio banke koja zahtijeva da se odluke o odobravanju kredita donose na osnovu potpunih i pouzdanih informacija i osnovanih informacija, kao i odredbe Strategije upravljanja i kontrole kreditnog rizika koje propisuju da od korisnika kredita mora se zatražiti toliko informacija da bi radnici, kreditni odbori koji donose odluke o odobrenju kredita, vrše procjenu kreditnog rizika mogli valjano procijeniti kreditni rizik prije odobravanja kredita. Na osnovu analize ekonomskih i finansijskih pokazatelja sa stanjem na dan 30. novembra 2012. godine je očigledno da Birač Europe neće biti u mogućnosti da ispuni obaveze u iznosu od 290.892.459,51 LTL, dakle, nije se moglo očekivati da će biti moguće uredno ispunjavanje tih obaveza u budućnosti.

5. Prema stavu tužilaca, u slučaju poništenja ugovora u predmetnom slučaju je moguća restitucija u naturi, jer novčana plaćanja nisu uopšte izvršena, nego su svi ugovori zasnovani na različitim međusobnim prebijanjima između ugovornih strana. Stoga moguć je povraćaj u pređašnje stanje, što ne bi izazvalo veću neudobnost za ugovorne strane, štoviše, da je u samim ugovorima je utvrđeno jednostrano pravo Ukio banke na „povraćaj u pređašnje stanje“, odnosno ugovorne strane su unaprijed znale i ugovarale moguću restituciju (član 1.80. stav 2. Građanskopravnog zakonika).

6. Prema stavu tužilaca, u pravnom pogledu neosnovani su navodi Ukio banke i Kauno tiekimas o primjeni arbitražne klauzule na grupu spornih ugovora koja se odnosi na obavezu Birač Europe prema Ukio banci u iznosu od 107.784.079,30 LTL; a koja se zasniva na pet ugovora od 30. novembra 2012. godine: (i) Ugovoru o prenosu duga br. 1 zaključenom između tužioca i tuženih Ukio banke, Kauno tiekimas, Alumine, ATV, Alusil, Attentus i Energolinije; (ii) Ugovoru o ustupanju potraživanja br. 1 zaključenom između tužioca i tuženih Kauno tiekimas, PrimeField Capital Ltd., Ukio banke; (iii) Ugovoru o ustupanju potraživanja br. 2 zaključenom između tužioca i tuženih Kauno tiekimas i Ukio banke; (iv) Ugovoru o kupoprodaji akcija „Srebrenice“ zaključenom između tužioca i tuženih PrimeField Capital Ltd. i Ukio banke; (v) Ugovoru o kompenzaciji zaključenom između tužioca i tuženih PrimeField Capital Ltd. i Ukio banke, jer:

6.1. članom 11. stav 2. Zakona o trgovačkoj arbitraži ovlašćuje se sud opšte nadležnosti da odlučuje o zahtjevima za poništenje arbitražnog sporazuma, ako je ovakav zahtjev uložen sudu po opštim osnovima za nevažnost ugovora, kao što je u predmetnom slučaju, i o ovom pitanju se ne odlučuje u arbitražnom postupku.

6.2. u članu 24. stav 1. Zakonika o parničnog postupka je propisano da ako postoji dio zahtjeva od kojih barem za jednog je nadležan sud, o svim zahtjevima mora se odlučivati pred sudom. U ovom slučaju u suštini svi sporni ugovori, prema mišljenju tužilaca, čine jedan zajednički ugovor, jer su svi neposredno međusobno povezani s obzirom na to da su datirani istog dana (30. novembra 2012. godine), zaključeni u suštini zbog preraspoređivanja jednog zbira imovine i obaveza među istih lica, potpisani u suštini od strane istih lica (skoro svi ugovori su potpisani od strane Birač Europe i Ukio banke), zaključeni pod istim okolnostima, kao i pripremljeni i potpisani za ostvarivanje jednog plana restrukturiranja dugova Ukio banke. Stoga zahtjev za poništenje spornih ugovora ima se smatrati kao jedan zajednički zahtjev zbog jednog kompleksnog ugovora o kojem bi trebalo odlučivati u jednom građanskom postupku. Izdvajanje pojedinih ugovora i odbacivanje tužbe samo zbog razloga da je u njima Ukio banka upisala arbitražne klauzule ne bi bilo u skladu sa ciljevima parničnog postupka, a to je zaštita interesa lica čiji su interesi, koje štiti materijalno subjektivno pravo ili zakoni, povređeni ili osporeni, kao i što brže uspostavljanje pravnog mira između stranaka u sporu (član 2. Zakonika o parničnom postupku);

6.3. arbitražne klauzule su se pojavile u navedenim ugovorima eventualno samo zbog toga da je na takav način Ukio banka nastojala da učini težim osporavanje tih ugovora;

6.4. osim toga, jedan ugovor koji se odnosi na Kauno tiekimas, i to Ugovor o kompenzaciji od 30. novembra 2012. godine koji je potpisan između Kauno tiekias, Birač Europe i Ukio banke radi prebijanja iznosa od 77.795.163 LTL, ne sadrži arbitražnu klauzulu.

Odgovorom na preinačenu tužbu punomoćnici tuženih „Alumina“ d.o.o. Zvornik, Rudnik boksita „Srebrenica“ A.D. Srebrenica, „Mehanika“ d.o.o. Zvornik i „Alusil“ d.o.o. Zvornik su predložili da se preinačena tužba usvoji (t. 17, str. 17, str. 5–36, 45–47, 57–58). Navode da, prema saznanju tuženih, ugovori od 30. novembra 2012. godine i sa njima povezani ugovori, a koje osporavaju tužioci, bili su zaključeni na inicijativu i u interesu tužene Ukio banke. Sporni ugovori su u suprotnosti sa pravnom sposobnošću kako Birač Europe, tako i tuženih. Tuženi nisu od spornih ugovora ostvarili nikakvu korist, nego je suprotno, Ukio banka je vršenjem pritiska preko strukture akcionara i izazivanjem zablude prinudila tužene da zaključi nekorisne ugovore, odnosno da daju u zalogu svu imovinu i udjele tuženih, što predstavlja osnov za poništenje spornih ugovora (član 1.91. Građanskopravnog zakonika). Uslovi ugovora su bili prezentirani od strane predstavnika Ukio banke i sačinjeni saglasno nalogima Banke Litvanije, ne uzimajući u obzir interese drugih lica čija su prava i obaveze utvrđene u tim ugovorima. Struktura ugovora nije bila prethodno usaglašavana sa tuženim. Osim toga, u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, svi dokumenti društava, koja su registrovana u Republici Srpskoj, moraju se sačinjavati na službenom jeziku tog entiteta – srpskom jeziku. Međutim, dio spornih ugovora, i to Ugovor o prenosu duga br. 1, Ugovor o ustupanju potraživanja br. 2 i Ugovor o kupoprodaji akcija „Srebrenice“ od 30. novembra 2012. godine zaključeni su samo na litvanskom i engleskom jezicima. Ugovor o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine i Ugovor o ustupanju potraživanja br. 2 od istog datuma su zaključeni bez odluka organa upravljanja i akcionara tuženih, a koje su neophodne u skladu sa zakonima Republike Srpske koji se primjenjuju u odgovarajućem dijelu Bosne i Hercegovine.

Odgovorom na preinačenu tužbu tužena BUAB „Butvita“ je predložila da se preinačena tužba usvoji (t. 9, str. 156–157). Navodi da jednim od zahtjeva iz preinačene tužbe tužioci traže da sud poništi Ugovor o prenosu duga br. 2 od 30. novembra 2012. godine zaključen između UAB „Balkan Invest“, AB „Birač Europe“, UAB „Ukio banko investicine grupe“, UAB „Butvita“ i AB Ukio bankas. Ističe da je Ugovorom o ugovornoj zalozi (maksimalnoj zalozi) od 16. novembra 2012. godine (notarski registarski broj 7361-1) UAB „Butvita“ založila u korist Ukio banke 14.784.155 kom. običnih akcija UAB „Balkan Invest“ koje glase na ime, nominalne vrijednosti od 1 LTL po akciji, koje ima u svom vlasništvu, a za obaveze UAB „Balkan Invest“. U Ugovoru o ugovornoj zalozi nije bila ugovorena naknada za UAB „Butvita“, kao založnog dužnika, iz čega slijedi da je UAB „Butvita“ bez naknade dala u zalogu 14.784.155 kom. običnih akcija UAB „Balkan Invest“ koje glase na ime. Međutim, spornim Ugovorom o prenosu duga br. 2 od 30. novembra

2012. godine izvršen je prenos duga u iznosu od 120.723.573,02 LTL sa prvobitnog dužnika UAB „Balkan Invest“ na novog dužnika AB „Birač Europe“. UAB „Butvita“ se pojavljivala kao založni dužnik, jer je po osnovu gore navedene ugovorne zaloge od 16. novembra 2012. godine dala u zalogu 14.784.155 kom. običnih akcija UAB „Balkan Invest“ koje glase na ime, koje drže u svom vlasništvu, a za obaveze UAB „Balkan Invest“. U slučaju da UAB „Butvita“ ne bude pristala da odgovara za novog dužnika, zaloga bez naknade bi prestala po osnovu člana 6.120. stav 2. Građanskopravnog zakonika, međutim UAB „Butvita“ je pristala da odgovara za novog dužnika, tj. za AB „Birač Europe“ (t. 2.4.2, t. 3.4, t. 3.5. iz preambule D, E Ugovora o prenosu duga br. 2 od 30.11.2012. godine). Ovakva zaloga je očigledno nekorisna za preduzeće, naročito da je ugovor zaključen 10 mjeseci prije pokretanja vansudskog stečajnog postupka nad preduzećem.

Odgovorom na preinačenu tužbu i na ročištu kurator tuženog PrimeField Capital Ltd. predložio je sudu o pitanju osnovanosti preinačene tužbe odlučiti po svom nahođenju (t. 17, str. 22–25).

Tužena Ukio banka predlaže da se tužba tužilaca odbije kao neosnovana. Izjašnjenja na tužbu su zasnovana na sljedećim osnovnim navodima:

Poništenje ugovora po osnovu člana 1.82. Građanskopravnog zakonika

Tužena navodi da ovaj zakon reguliše osnove ugovora zaključenih suprotno pravnoj sposobnosti (lat. *ultra vires*) pravnih lica. S obzirom na to da u skladu sa članom 2.74. stav 1. Građanskopravnog zakonika privatna pravna lica mogu biti nosioci i sticaoci bilo kojih građanskih prava i obaveza, pravna sposobnost privatnih pravnih lica se smatra opštom. Budući da savremeno građansko pravo se razvije u pravcu načela stabilnosti, pravne sigurnosti i izvjesnosti građanskih odnosa, zadržavanja ugovora (*favor contractus*), važeći zakoni u korist zaštite interesa trećih savjesnih lica ograničavaju mogućnost osporavanja pravnih poslova pravnog lica koji su zaključeni suprotno njihovoj pravnoj sposobnosti. Stoga pravni poslovi zaključeni od strane privatnih pravnih lica, saglasno pravnim propisima kojima se utvrđuje doktrina *ultra vires*, mogu se poništiti samo u izuzetnim slučajevima predviđenim u zakonima. Prema stavu tužene, ovakvi slučajevi (uslovi) u predmetnom sporu nisu bili utvrđeni, jer:

1. Sporni ugovori bili su korisni za čitavu grupaciju preduzeća UBIG koju čine i tužioci. Odluku o restrukturiranju dugova preduzeća Kauno tiekimas, ATV, Balkan Invest, Energolinija iz grupacije UBIG prema Ukio banci donijeli su sami akcionari preduzeća iz te grupacije. Ovakva odluka je bila neophodna, jer obaveze navedenih preduzeća prema Ukio banci nisu bile u dovoljnoj mjeri obezbjeđene, zbog čega pravnici Ukio banke, a na zahtjev UBIG-a, pripremili su plan restrukturiranja dugova koji je prihvatljiv za banku. Usaglašavanje ugovora sa Bankom Litvanijom se vršilo samo u cilju obezbjeđenja da budući ugovori su u skladu sa regulisanjem koje se primjenjuje u odnosu na Ukio banku, ali ni na koji način ne demantira okolnost da su ugovori zaključivani u interesu tužioca i sa njim povezanih preduzeća. Ističe da je ovakav plan restrukturiranja dugova odobren od strane Upravnog odbora tužioca. Sam Birač Europe, bez ičije prinude, 30. novembra 2012. godine dostavio je Ukio banci zahtjeve za prenos obaveza Kauno tiekimas po Ugovoru o kreditnoj liniji br. 17-151 od 09.07.2003. godine, obaveza Balkan Invest po Ugovoru o kreditu br. 17-392/08 od 29.04.2008. godine, obaveza Energolinije po Ugovoru o kreditu br. 17-131 od 21.08.2009. godine. Sam Birač Europe je dostavio zahtjev za izdavanje kredita UAB „Asocijuoto turto valdymas“ po Ugovoru o kreditnoj liniji br. 17-084 od 31.01.2008. godine za djelimično refinansiranje uz kamatu propisanu od strane Ukio banke, te sam Birač Europe, u okviru svojih finansijskih mogućnosti, odredio željeni plan otplate duga, pristao na otplatu svih dugova do 30. novembra 2015. godine. Odobrenje za ovakvo preuzimanje obaveza od strane Birač Europe, tj. za sve osporene ugovore dao je i jedini akcionar Birač Europe – sutužilac Fabrika glinice „Birač“ A.D. Zvornik. U odlukama Birač akcionara se jasno navodi da on, kao akcionar AB „Birač Europe“, pozitivno ocjenjuje korist od svih spornih ugovora. U navedenim odlukama takođe je navedeno da je cilj spornih ugovora bio ojačanje integracije grupacije preduzeća, sticanje preduzeća od strateškog značaja za poslovanje ostalih preduzeća iz grupacije, koncentracija dugova i novčanih tokova u grupaciji, kao i omogućavanje centralne kontrole ispunjavanja dužničkih obaveza i obezbjeđenje urednog poslovanja i funkcionisanja preduzeća iz grupacije, kao i centralizovano upravljanje finansijskim tokovima grupacije. Dakle, nakon davanja odobrenja za zaključivanje spornih ugovora od strane jedinog akcionara Birač Europe, ovo znači da ovakvi ugovori nisu bili u suprotnosti sa ciljevima poslovanja preduzeća niti interesima akcionarima, zbog čega nema osnova za njihovo poništenje. Nije moguće

poništenje ugovora samo zbog razloga da se tužioci predomisli, jer bi to bilo u suprotnosti sa načelima poštovanja ugovora, izvjesnosti građansko-pravnih odnosa i legitimnih očekivanja (čl. 1.2. Građanskopravnog zakonika).

2. Sporni ugovori bili su u skladu sa ciljevima poslovanja tužioca, jer je tužilac za preuzete dugove Kauno tiekimas, ATV, Balkan Invest i Energolinije dobio realnu korist, tj. za preuzimanje duga Kauno tiekimas u iznosu od 107.784.079,30 LTL Birač Europe je dobio čak 72,5715 % akcija u društvu „Srebrenica“ čija je vrijednost iznosila 38.747.092,57 LTL, potraživanje prema Kauno tiekimas u iznosu od 29.988.916,27 LTL i potraživanje prema društvu Alumina u iznosu od 39.048.070,46 LTL. U vrijeme zaključivanja ugovora Kauno tiekimas je bio veliko i profitabilno društvo, jer je u 2011. godini ostvario prihod od 179.030.795 LTL, a u 2012. godini prihod od 125.274.587 LTL. U zamjenu za preuzeti dug ATV u iznosu od 57.100.100 LTL tužilac je stekao potraživanje prema ATV u istom iznosu. U zamjenu za preuzetu obavezu Balkan Invest u iznosu od 120.723.573,02 LTL, koja je trostranim ugovorom od 6. decembra 2012. godine smanjena do 99.615.193,37 LTL, tužilac je dobio potraživanje prema UBIG u iznosu od 41.548.947,37 LTL i pravo da potražuje 79.174.598 kom. akcija Balkan Invest. U zamjenu za preuzeti dug Energolinije u iznosu od 5.284.807,19 LTL Birač Europe je dobio 28,838 % akcija u AB „Kauno tiekimas“, dakle, i imovinsko pravo na isplatu dividendi. Saglasno sudskoj praksi, samo to da pravni posao u ekonomskom pogledu nije korisan za privatno pravno lice automatski ne znači da je ovaj posao u suprotnosti sa ciljem pravnog lica da ostvaruje dobit, a kamoli da je ugovorna strana nesavjesna (rješenje Apelacionog suda Litvanije od 5. jula 2012. godine u građanskoj stvari br. A-1317/2012).

3. Tužilac je bio finansijski sposoban da ispunjava obaveze preuzete po osnovu spornih ugovora, jer je imovinsko stanje društva bilo dobro i iznosilo čak 237.746.153 LTL, dok su njene finansijske obaveze prema povjeriocima iznosile 35.896 LTL. Sam Birač Europe u ugovorima o prenosu dugova je potvrdio da je platežno sposoban i može ispunjavati svoje obaveze. Osim toga, do januara 2013. godine tužilac je uredno plaćao sve rate, a prestao je da ih plaća odmah nakon proglašenja moratorijuma za Ukio banku.

4. Tužilac nije dostavio nikakve dokaze da je Ukio banka bila nesavjesna ugovorna strana, jer s obzirom na to da tužilac nije dokazao da sporni ugovori su u suprotnosti sa ciljevima poslovanja društva, nema osnova da se zaključi o nesavjesnosti protivne ugovorne strane. Sami organ upravljanja i akcionari Birač Europe su svojom slobodnom voljom odlučili o preuzimanju dugova Kauno tiekimas, ATV, Balkan Invest i Energolinije, kao i o davanju u zalogu imovine društva. Sam tužilac je popunio zahtjev za to, stoga Ukio banka ne može se smatrati nesavjesnom. Osim toga, tužilac je u zamjenu za preuzete dugove i založenu imovinu ostvario realnu korist. U vrijeme zaključivanja spornih ugovora imovina u vlasništvu tužioca je iznosila 237.745.997 LTL, stoga tuženi nije imao objektivnog osnova da pretpostavlja da bi ti ugovori mogli biti u suprotnosti sa ciljevima poslovanja Birač Europe. Navodi tužbe o nesavjesnosti Ukio banke u suštini se odnose na tumačenje i izvršavanje uslova spornih ugovora, a ne na nesavjesnost banke, osim toga, strana u spornim ugovorima je bila ne samo Ukio banka, nego i ostali tuženi u ovom postupku čija se savjesnost pretpostavlja. Stoga u cilju osporavanja svih ugovora, tužioci bi prije svega morali dokazati da su sve ugovorne strane postupale nesavjesno. Međutim, nesavjesnost ostalih ugovornih strana tužioci uopšte ne dokazuju. S obzirom na to da nema dokaza o nesavjesnosti ostalih ugovornih strana, ne postoji osnov za poništenje tih ugovora.

5. Tužilac nije iskoristio sve mogućnosti za zaštitu svojih prava primjenom drugih sredstava. U sudskoj praksi se ističe da s obzirom na osobenosti tržišne ekonomike i ozakonjenje načela slobode ugovaranja prednost bi trebalo imati sačuvanje ugovora, stoga pravno lice svoje povređene interese bi prije svega trebalo štiti na druge načine, napr., ulaganjem tužbe radi ispitivanja ugovora na način da se isključi bitna neravnopravnost ugovornih strana, radi nadoknade gubitaka protiv svojih organa upravljanja koji su zaključili takav ugovor. Poništenje ugovora koji ostvaruje prihod nije u skladu sa zahtjevom za poštovanje stabilnosti ugovora i ugovornih odnosa. Poništenje ugovora je moguće samo u slučaju ako nije moguće ponovno uspostavljati povređenih prava na druge načine (rješenje Vrhovnog suda Litvanije od 3. decembra 2007. godine u građanskoj stvari br. 3K-3-534/2007).

Poništenje ugovora po osnovu člana 1.91. Građanskopravnog zakonika

1. Prema stavu tužene, zabludom mogu se priznati samo te namjerne radnje zainteresovane strane koje imaju odlučujući značaj za formiranje volje strane, a zabluda, kao osnov nevažnosti ugovora, može se ogledati u namjernim nesavjesnim radnjama ugovorne strane koje utiču na volju protivne strane da zaključi ovakav ugovor. Prema uvjerenju tužene, tužioci nisu dostavili nikakve objektivne dokaze da je Ukio banka objavila informacije koje nisu u skladu sa stvarnošću ili prećutala značajne okolnosti o bitnim elementima zaključivanih ugovora, u cilju dovođenja tužioca u zabludu. Tužena takođe nije učinila nikakve nesavjesne radnje koje bi imale uticaj na volju Birač Europe da zaključi te ugovore.

2. U skladu sa članom 1.91. stav 4. Građanskopravnog zakonika, stvarnom pretnjom se smatra pretnja od strane druge ugovorne strane ili trećeg lica da će primijeniti mjere ekonomskog pritiska da bi prinudilo ekonomski slabiju, odnosno u suštini ekonomski zavisnu ugovornu stranu da zaključi ugovor koji je za nju naročito nekoristan u ekonomskom pogledu. Prema uvjerenju tužene, u predmetnom slučaju ne postoji nijedan zakonom propisan uslov koji predstavlja osnov za poništenje spornih ugovora zbog ekonomskog pritiska. Ukio banka nije prijetila tužiocima nikakvim ekonomskim posljedicama niti je na koji način prinuđivala da zaključuje te ugovore, a priprema plana restrukturiranja grupacije preduzeća ne može se tretirati kao prijetnja ili ekonomski pritisak. Sami akcionari tužilaca su zahtijevali da restrukturiraju dugove i zaštite poslovanje, dok Birač Europe je dostavio Banci samostalni zahtjev za preuzimanje dugova društava i davanje u zalogu dopunske imovine. Tužioci nisu dostavili nikakve dokaze da su sporni ugovori očigledno nekorisni za društvo. Saglasno praksi Vrhovnog suda Litvanije, može se utvrditi da je ugovor zaključen pod ekonomskim pritiskom u tim slučajevima kada ne samo je konstatovana činjenica ovakvog pritiska (stvarne prijetnje), nego i kada je volja strane da zaključi ovakav ugovor uslovljena prijetnjom (rješenje od 6. novembra 2006. godine u građanskoj stvari br. 3K-3-574/2006). Tvrdeći da sporni ugovori trebaju biti poništeni zbog ekonomskog pritiska ili stvarne prijetnje od strane tuženog AB Ukio bankas, tužioci nisu dostavili nikakve dokaze kojim se potvrđuju ovakve tvrdnje. Suprotno, podaci u spisu predmeta omogućavaju da se vidi da su sporni ugovori zaključeni slobodnom voljom tužioca i radi ostvarivanja ciljeva korisnih za grupaciju preduzeća, i to restrukturiranje dugova grupacije preduzeća. Okružni privredni sud u Bijeljini iz Republike Srpske je rješenjem od 8. aprila 2013. godine otvorio stečajni postupak nad Birčem (sutužiocem). Stečaj Birač akcionara nije bio izazvan zlonamjernim radnjama Ukio banke, nego je potvrdio objektivne okolnosti da bez dopunskog finansiranja Birač akcionar nije mogao poslovati.

Spornim ugovorima nisu povređene imperativne zakonske odredbe

1. Prema mišljenju tužene, tužioci neosnovano tvrde da su odluke Birač akcionara nezakonite i ne smije se na njih pozivati, jer su donesene suprotno postupku propisanom u Bosni i Hercegovini (Republici Srpskoj), s obzirom na to da je tužilac AB „Birač Europe“ pravno lice koje je registrovano i posluje u Republici Litvaniji, stoga njegovo poslovanje je regulisano zakonima Republike Litvanije i Statutom društva. U skladu sa Statutom Birač Europe i odredbama Zakona o akcionarskim društvima Republike Litvanije, za izvršenje poslova sa imovinom u njegovom vlasništvu, a čija vrijednost prelazi 1/20 osnovnog kapitala društva, tužilac je bio u obavezi da pribavi odobrenje skupštine akcionara. U predmetnom slučaju ovakvo odobrenje je pribavljeno od strane jedinog Birač akcionara i Upravnog odbora Birač Europe. Odluke br. 1 i br. 2 su potpisane od strane Birač akcionara koga je zastupao predsjednik Upravnog odbora Martynas Ugianskis. Ove odluke nisu osporene niti ukinute u skladu sa zakonom, stoga su važeće i obavezujuće. U skladu sa članom 2.83. Građanskopravnog zakonika poslovi koje su zaključili organi upravljanja privatnog pravnog lica suprotno njihovoj nadležnosti stvaraju obaveze za pravno lice, osim u slučajevima kada se dokazuje da je prilikom zaključivanja posla treće lice znalo da je posao zaključen od strane organa upravljanja pravnog lica koji nema ovakvo pravo. U predmetnom slučaju za Ukio banku su bili dostavljeni svi dokumenti kojima se potvrđuje pravo Birač Europe da zaključi sporne ugovore, trenutno sve odluke donesene od strane Birač akcionara su punovažne i nisu poništene.

2. Neosnovana je tvrdnja tužilaca da sporni ugovori nisu važeći zbog toga da su zaključeni na litvanskom i engleskom jezicima, jer prema članu 7. Ustava Bosne i Hercegovine (Republike Srpske) službeni jezici u Republici Srpskoj su srpski, bosanski i hrvatski. Iz obrazloženja tužilaca ostaje nejasno zašto ugovore koji su zaključeni u Republici Litvaniji između društava koje su registrovane i posluju u Republici Litvaniji treba zaključivati na srpskom, bosanskom, hrvatskom jezicima.

3. Tužiocima neosnovano tvrde da su spornim ugovorima povređene imperativne odredbe Zakona o bankama Republike Litvanije. Upravni odbor Banke Litvanije je odlukom o izdavanju pismenih naloga za akcionarsko društvo Ukio bankas i izmjeni Odluke Upravnog odbora Banke Litvanije br. 03—27 od 22.12.2011. godine br. 03-224 od 19. oktobra 2012. godine je obavezala Ukio banku da do 30. novembra 2012. godine pripremi i dostavi Plan obezbjeđenja ispunjenja stope maksimalnog izlaganja prema jednom korisniku koji je prihvatljiv za Banku Litvanije, kao i da do 31. decembra 2012. godine pripremi i dostavi Plan optimizacije poslovanja i smanjenja rashoda banke koji je prihvatljiv za Banku Litvanije, tj. faktički Banka Litvanije je dala odobrenje za zaključivanje spornih ugovora, prema tome i za stopu maksimalnog izlaganja prema jednom korisniku. Osim toga, čak i u slučaju da je spornim ugovorima prekoračena stopa maksimalnog izlaganja prema jednom korisniku, ne bi se automatski utvrdilo da se takvim ugovorima povređuju imperativne zakonske odredbe. Prekoračenje stope maksimalnog izlaganja prema jednom korisniku za banku može značiti određivanje ograničenja za njeno poslovanje ili prekid licence, ali ne poništenje posla odobravanja plasmana.

Arbitražna klauzula sadržana u dijelu spornih ugovora

1. Prema stavu tužene, tužba u dijelu koji se odnosi na (i) Ugovor o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine zaključen između Kauno tiekimas, Birač Europe, Ukio banke, Alumine, UAB „Asocijuoto turto valdymas“, Alusil, Attentus i Energolinije; (ii) Ugovor o ustupanju potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine zaključen između Kauno tiekimas, Birač Europe, PrimeField Capital Ltd. i Ukio banke; (iii) Ugovor o ustupanju potraživanja br. 2 od 30. novembra 2012. godine zaključen između Kauno tiekimas, Birač Europe i Ukio banke; (iv) Ugovor o kupoprodaji akcija „Srebrenica“ od 30. novembra 2012. godine zaključen između PrimeField Capital Ltd., Birač Europe i Ukio banke; (v) Ugovor o kompenzaciji od 30. novembra 2012. godine zaključen između PrimeField Capital Ltd., Birač Europe i Ukio banke, mora biti odbacen zbog arbitražne klauzule sadržane u spornim ugovorima. U navedenim ugovorima je predviđeno da ugovorne strane saglasno su konstatovale da će sve sporove, nesuglasice ili zahtjeve koji nastanu iz ili povodom tih ugovora, njihove povrede, raskida i nevažnosti, rješavati pred Arbitražnim sudom u skladu sa pravilima Arbitražnog instituta pri Trgovinskoj komori u Stokholmu, a sastavljenom od tri arbitra imenovanih od strane Arbitražnog instituta pri Trgovinskoj komori u Stokholmu, na engleskom jeziku.

2. Tužena nije saglasna sa stavom tužilaca prema kojem ulaganje tužbe zbog nevažnosti spornih ugovora istovremeno predstavlja i osporavanje arbitražne klauzule po opštim osnovama za nevažnost ugovora, zbog čega sudovi Republike Litvanije su nadležni za rješavanje o ovom sporu. U praksi formiranoj od strane Vrhovnog suda Litvanije utvrđeno je pravo arbitraže da odlučuje o svojoj nadležnosti i pitanjima punovažnosti arbitražnog sporazuma (doktrina Kompetenz Kompetenz), a koje je uopšte prihvaćeno u zemljama kontinentalnog prava. Dakle, doktrina Kompetenz Kompetenz omogućuje arbitražnom sudu da odlučuje o svojoj nadležnosti, a autonomnost arbitražne klauzule podrazumijeva da u slučaju ako arbitražni sud u okviru svoje nadležnosti odluči da je ugovor u kojoj je propisana arbitražna klauzula ništav, arbitražna klauzula se zadržava, jer zbog nevažnosti osnovnog ugovora automatski se ne utvrđuje njena nevažnost, a arbitražni sud ne gubi svoju nadležnost. Kao što je navedeno u praksi kasacionog suda, ovo takođe podrazumijeva da sud opšte nadležnosti po pravilu ne može odlučivati o pitanju nadležnosti arbitraže sve dok arbitri ne donesu odluku. Pravo arbitraže da odlučuje o svojoj nadležnosti je propisano u članu 16. UNCITRAL Modela-zakona o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži, članu 19. stav 1. Zakona o trgovinskoj arbitraži (rješenje od 9. februara 2010. godine u građanskoj stvari br. 3K-3-64/2010).

U odgovoru na preinačenu tužbu tuženi BAB „Kauno tiekimas“ i njegov punomoćnik su na ročištu predložili da se tužba u dijelu za poništenje Ugovora o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između AB „Kauno tiekimas“, AB „Birač Europe“, AB Ukio bankas, Alumina D.o.o. Zvornik, ATV, „Alusil“ D.o.o. Zvornik, UAB „Attentus“ i UAB „Energolinija“; Ugovora o ustupanju potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između AB „Kauno tiekimas“, AB „Birač Europe“, PrimeField i AB Ukio bankas; Ugovora o ustupanju potraživanja br. 2 od 30. novembra 2012. godine zaključenog između AB „Kauno tiekimas“, AB „Birač Europe“ i AB Ukio bankas; Ugovora o kupoprodaji akcija „Srebrenica“ od 30. novembra 2012. godine zaključenog između PrimeField, AB „Birač Europe“ i AB Ukio bankas; Ugovora o kompenzaciji od 30. novembra 2012. godine zaključenog između PrimeField, AB „Birač Europe“ i AB Ukio bankas, odbaci; da se u preostalom dijelu tužba odbije kao neosnovana (t. 19, str. 133–137). Ističe da prema odredbama nekih ugovora koji se odnose na Kauno tiekimas (Ugovor o prenosu duga br. 1, Ugovor o ustupanju potraživanja br. 1, Ugovor o ustupanju potraživanja br. 2, Ugovor o kupoprodaji akcija „Srebrenica“ i Ugovor o kompenzaciji) ugovorne strane saglasno su konstatovale da će sve sporove, nesuglasice ili zahtjeve koji nastanu

iz ili povodom tih ugovora, njihove povrede, raskida i nevažnosti, rješavati pred Arbitražnim sudom u skladu sa pravilima Arbitražnog instituta pri Trgovinskoj komori u Stokholmu, a sastavljenom od tri arbitra imenovanih od strane Arbitražnog instituta pri Trgovinskoj komori u Stokholmu, na engleskom jeziku. Prema mišljenju tuženog, bez obzira na to da u Ugovoru o kompenzaciji od 30. novembra 2012. godine zaključenom između AB „Kauno tiekimas“, tužioca AB „Birač Europe“ i tuženog AB Ukio bankas, strane nisu se dogovorile da će sporove rješavati pred arbitražom, ovaj ugovor je posljedica ostalih ugovora sporove o čijoj zakonitosti ugovorne strane su se dogovorile odlučivati pred arbitražom, stoga arbitražna klauzula je primjenjiva i za sporove koji nastanu iz navedenog ugovora. U predmetnom slučaju preinačenu tužbu treba odbaciti zbog arbitražne klauzule. U slučaju da ovaj prijedlog tuženog nije usvojen, tužba treba da se odbije kao neosnovana, jer u predmetu nema dokaza koji bi potvrdili da sporni ugovori su u suprotnosti sa pravnom sposobnošću pravnog lica. Prema mišljenju tuženog, preuzimanjem duga AB „Kauno tiekimas“ prema Ukio banci u iznosu od 107.784.079,30 LTL AB „Birač Europe“ je za to dobio naknadu u iznosu preuzetog duga, stoga nema osnova da se sporni ugovori smatraju očigledno nekorisnim. Osim toga, kako tužioci, tako i tuženi pripadaju istoj grupaciji preduzeća. Sporni ugovori su zaključeni u interesu čitave grupacije i bili su korisni ne samo za Birač Europe, nego i za čitavu grupaciju, jer cilj spornih ugovora je bio ojačanje integracije grupacije preduzeća, sticanje preduzeća od strateškog značaja za poslovanje ostalih preduzeća iz grupacije, koncentracija dugova i novčanih tokova u grupaciji, kao i omogućavanje centralne kontrole ispunjavanja dužničkih obaveza i obezbjeđenje urednog poslovanja i funkcionisanja preduzeća iz grupacije, kao i centralizovano upravljanje finansijskim tokovima grupacije, zbog čega nema osnova za utvrđivanje povrede tužiočevih interesa i poništenje spornih ugovora po osnovu člana 1.81. Građanskopravnog zakonika. Osim toga, nema osnova za poništenje spornih ugovora ni po osnovu člana 1.91. Građanskopravnog zakonika kao zaključenih zbog ekonomskog pritiska, jer tužioci nisu dokazali okolnosti ekonomskog pritiska.

U odgovoru na preinačenu tužbu i na ročištu punomoćnik Pavgord d.o.o. Foča je zahtijevao: 1) da se tuženi Pavgord d.o.o. Foča koji nije pasivno legitimisan zamijeni sa pasivno legitimisanim tuženim; 2) u slučaju da prvi prijedlog tuženog ne bude usvojen, da se tužba tužilaca Fabrike glinice „Birač“ A.D. Zvornik i AB „Birač Europe“ protiv tuženog Pavgord d.o.o. Foča odbije kao neosnovana i nadoknade parnični troškovi (t. 17, str. 81–85). Prema mišljenju tuženog, tužioci nisu dokazali postojanje osnova za poništenje spornih ugovora (član 1.82, član 1.91. Građanskopravnog zakonika), stoga tužba treba da se odbije kao neosnovana. Ističe da tužioci u tužbi traže poništenje ugovora kojih Pavgord d.o.o. nije zaključio i u kojima nije učestvovao. Tužba je proširena na Pavgord d.o.o. Foča nakon zaključivanja Ugovora o ustupanju potraživanja sa Ukio bankom. Ugovorom o ustupanju potraživanja Ukio banka je ustupila, a Pavgord d.o.o. Foča je stekao (kupio) prava potraživanja po osnovu sljedećih ugovora i sporazuma: (i) Ugovora br. 17-151 od 9. jula 2013. godine sa svim izmjenama, uključujući Ugovor o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine; (ii) Ugovora br. 17-392/08 od 29. aprila 2008. godine sa svim izmjenama, uključujući Ugovor o prenosu duga br. 2 od 30. novembra 2012. godine; (iii) Ugovora br. KR17-580/12 od 30. novembra 2012. godine sa svim izmjenama; (iv) Ugovora br. 17-131 od 21. avgusta 2009. godine sa svim izmjenama, uključujući Sporazum o prenosu duga br. 3 od 30. novembra 2012. godine i Ugovor o otplati duga br. 60-279/2011. Podnošenjem preinačene tužbe tužioci su izvršili samo formalnu radnju, tužbu su proširili na Pavgord d.o.o. Foča, međutim nisu formulisali zahtjev prema ovom licu. Na osnovu navedenog tuženi je predložio da sud, ako tužioci pristanu, zamijeni pasivno nelegitimisanog tuženog Pavgord d.o.o. Foča sa pasivno legitimisanim tuženim. U slučaju ako sud ne usvoji ovaj prijedlog, prema mišljenju tuženog, restitucija se ne može primijeniti u odnosu na Pavgord d.o.o. Foča, kao što zahtijevaju tužioci, jer je dio prava iz spornih ugovora ustupljen Pavgord d.o.o. Foča koji nije strana u spornim ugovorima. Na takav način bi primjena restitucije, ako se poziva na obim predmeta uložene tužbe i način primjene restitucije (u naturi), povredila odredbe člana 6.145. stav 1. Građanskopravnog zakonika i odredbe Zakonika o parničnom postupku o zahtjevima za sadržaj tužbe. Naknadno Pavgord d.o.o. je naveo da podržava sve navode iz odgovora Ukio banke na preinačenu tužbu koji se odnose na neosnovanost preinačene tužbe tužioca protiv tuženih.

III. Okolnosti utvrđene od strane suda, obrazloženje i zaključci

Na osnovu podataka u spisu predmeta, utvrđeno je da je prije zaključenja spornih ugovora od 30. novembra 2012. godine, prema Ugovoru o pozajmici-kreditnoj liniji br. 17-151 od 9. jula 2003. godine između

Ukio banke i Kauno tiekimasa, Kauno tiekimas dugovao banci iznos od 107.784.079,30 LTL; prema Ugovoru o kreditnoj liniji br. 17-084 od 31. januara 2008. godine između Ukio banke i ATV, ATV je dugovao banci iznos od 119.677.752,07 LTL; prema Ugovoru o kreditu br. 17-392/08 od 29. aprila 2008. godine između Ukio banke i Balkan Investa, Balkan Invest je dugovao banci iznos od 120.723.573,02 LTL; prema Ugovoru o kreditu br. 17-131 od 21. avgusta 2009. godine između Ukio banke i Energolinije te prema Ugovoru o otplati duga br. 60-279/2011 od 30. juna 2011. godine, Energolinija je dugovala banci iznos od 5.284.807,19 LTL.

Veći dio navedenih obaveza od dužnika ATV, Kauno tiekimasa, Balkan Investa i Energolinije, odnosno u iznosu u 290.892.459,51 LTL, preuzeo je tužilac AB „Birač Europe“ povodom razmjene za druga dodeljena imovinska i neimovinska prava na osnovu zaključenih spornih ugovora od 30. novembra 2012. godine i kasnije zaključenih povezanih sporazuma (ugovora), a koji se prema navedenim tuženicima (dužnicima Ukio banke) i osnovu nastanka obaveza, kao i uslovima ugovora, mogu se razvrstati u četiri samostalne grupe, i to:

- 1) radi modifikacije duga AB „Kauno tiekimas“ u iznosu od 107.784.079,30 LTL (31.213.427,04 EUR) prema Ukio banci, zbog čega su zaključeni sljedeći ugovori:
 - 1.1. Ugovor o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine između Kauno tiekimasa, Birač Europe, Ukio banke, Alumine, ATV, Alusila, Attentusa i Energolinije, po kojem: (i) Birač Europe je preuzeo zaduženje Kauno tiekimasa prema Ukio banci u iznosu od 107.784.079,30 LTL po Ugovoru o kreditnoj liniji sa Kauno tiekimasom; (ii) Ukio banka je stekla potraživanje u iznosu od 107.784.079,30 LTL prema Birač Europe; (iii) Birač Europe je stekao potraživanje u iznosu od 107.784.079,30 LTL prema Kauno tiekimasu (t. 1, str. 107-133);
 - 1.2. Ugovor o ustupanju potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine između Kauno tiekimasa, Birač Europe, PrimeField te Ukio banke, kojim je Kauno tiekimas preneo potraživanje u iznosu od 38.747.092,57 LTL prema PrimeField na Birač Europe, odnosno Kauno tiekimas je stekao pravo na potraživanje prema Birač Europe (t. 1, str. 134-143);
 - 1.3. Ugovor o ustupanju potraživanja br. 2 od 30. novembra 2012. godine između Kauno tiekimasa, Birač Europe, Alumine te Ukio banke, kojim je Kauno tiekimas preneo potraživanje u iznosu od 39.048.070,46 LTL prema Alumine na Birač Europe, odnosno Kauno tiekimas je stekao pravo na potraživanje prema Birač Europe (t. 1, str. 144-153);
 - 1.4. Ugovor o kompenzaciji (prebijanju) od 30. novembra 2012. godine između Kauno tiekimasa, Birač Europe te Ukio banke, kojim su Kauno tiekimas i Birač Europe prebili međusobna potraživanja po navedenim ugovorima i to u ukupnom iznosu od 77.795.163,03 LTL (Kauno tiekimas je prebio sa dijelom dugovanja prema Birač Europe u iznosu od 77.795.163,03 LTL prema Ugovoru o prenosu dugovanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine, a Birač Europe je prebio sa dugovanjem prema Kauno tiekimasu u iznosu od 77.795.163,03 LTL (38.747.092,57 LTL + 39.048.070,46 LTL) prema Ugovoru o prenosu potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine između i Ugovoru o ustupanju potraživanja br. 2 od 30. novembra 2012. godine. Na ovaj način, nakon izvršenog prebijanja, zaduženje Kauno tiekimasa prema Birač Europe iznosio je 29.988.916,27 LTL (107.784.079,30 LTL – 77.795.163,03 LTL), a koje se Kauno tiekimas obavezao da otplati tužiocu do 30. novembra 2015. godine (t. 1, str. 154-162);
 - 1.5. Ugovor o kupoprodaji akcija „Srebrenice“ od 30. novembra 2012. godine između PrimeField, Birač Europe i Ukio banke, po kojem je PrimeField prodao, a Birač Europe je kupio 72,5715 % akcija Rudnika boksita „Srebrenica“ za cijenu od 38.747.092,57 LTL, odnosno stekao je potraživanje u iznosu od 38.747.092,57 LTL prema Birač Europe (t. 1, str. 163-170);
 - 1.6. Ugovor o kompenzaciji (prebijanju) od 30. novembra 2012. godine između PrimeField, Birač Europe i Ukio banke, kojim su PrimeField i Birač Europe prebili međusobna potraživanja u ukupnom iznosu od 38.747.092,57 LTL, tj. PrimeField je prebio sa zaduženjem prema tužiocu u iznosu od 38.747.092,57 LTL po Ugovoru o prijenosu potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine, a Birač Europe je prebio sa zaduženjem prema tuženiku PrimeField u iznosu od 38.747.092,57 LTL po Ugovoru u kupoprodaji akcija „Srebrenice“ od 30. novembra 2012. godine između, čime su istekle odgovarajuće obaveze (t. 1, str. 171-178).
- 2) radi modifikacije duga UAB „Asocijuoto turtp valdymas“ u iznosu od 119.677.752,07 LTL (34.661.072,77 EUR) prema Ukio banci, zbog čega su zaključeni sljedeći ugovori:
 - 2.1. Ugovor o pozajmici br. 1 od 30. novembra 2012. godine između ATV, Birač Europe i Ukio banke, kojim se Birač Europe obavezao da odobri pozajmicu ATV u iznosu od 57.100.000 LTL sa rokom otplate 30. novembra 2015. godine (t. 1, str. 181-187);

- 2.2. Ugovor o kreditu br. KR17-580/12 od 30. novembra 2012. godine između Ukio banke i Birač Europe, kojim se Ukio banka obavezala da odobri Birač Europe pozajmicu u iznosu od 57.100.000 LTL (t. 2, str. 2-18);
- 2.3. Trostrani ugovor od 30. novembra 2012. godine između Ukio banke, ATV i Birač Europe, kojim je ugovoreno da će Ukio banka pozajmicu u iznosu od 57.100.000 LTL po Ugovoru o kreditu br. KR17-580/12 od 30. novembra 2012. godine isplatiti direktno ATV-u, odnosno Ukio banka i ATV će izvršiti međusobno prebijanje potraživanja u iznosu od 57.100.000 LTL. Nakon izvršenog prebijanja po Ugovoru o kreditu sa bankom, dugovanje ATV-a prema Ukio banci iznosilo je 62.577.752,07 LTL (119.677.752,07 LTL – 57.100.000 LTL), a Birač Europe je stekao pravo na potraživanje prema ATV u iznosu od 57.100.000 LTL (t. 2, str. 19-23).
- 3) radi modifikacije duga UAB „Balkan Invest“ u iznosu od 120.723.573,02 LTL (34.963.963,45 EUR) prema Ukio banci, zbog čega su zaključeni sljedeći ugovori:
 - 3.1. Ugovor o prenosu duga od 30. novembra 2012. godine između Balkan Invest-a, Birač Europe, Ukio banke, UBIG-a i Butvite, po kojem: (i) Birač Europe je preuzeo dugovanje Balkan Invest-a prema Ukio banci u iznosu od 120.723.573,02 LTL po Ugovoru o kreditu sa Balkan Invest-om, (ii) Ukio banka je odnosno stekla potraživanje u iznosu od 120.723.573,02 LTL prema Birač Europe, (iii) Birač Europe je stekao potraživanje u iznosu od 120.723.573,02 LTL prema Balkan Invest-u (t. 2, str. 26-36);
 - 3.2. Ugovor o ustupanju potraživanja br. 3 od 30. novembra 2012. godine između Balkan Invest-a, Birač Europe, UBIG-a i Ukio banke, kojim je Balkan Invest preneo na tražioca Birač Europe potraživanje prema UBIG-u, i to u iznosu od 41.548.974,37 LTL, čime je Balkan Invest stekao pravo na potraživanje prema Birač Europe u navedenom iznosu (odnosno 41.548.974,37 LTL) (t. 2, str. 37-44);
 - 3.3. Ugovor o kompenzaciji (prebijanju) od 30. novembra 2012. godine između Balkan Invest-a, Birač Europe i Ukio banke, kojim su Balkan Invest i Birač Europe prebili međusobna potraživanja po navedenim ugovorima u ukupnom iznosu od 41.548.974,37 LTL. Nakon izvršenog prebijanja, zaduženje Balkan Invest-a prema Birač Europe iznosilo je 79.174.598,65 LTL (120.723.573,02 LTL – 41.548.974,37 LTL), koje se Balkan obavezao da otplati Birač Europe do 30. novembra 2015. godine (t. 2, str. 45-50);
 - 3.4. Ugovor o upisu akcija od 30. novembra 2012. godine između Balkan Invest-a i Birač Europe, na osnovu kojeg je izvršeno povećanje osnovnog kapitala Balkan Invest-a putem nove emisije 79.174.598 komada akcija, koje je upisao Birač Europe, a plaćenje iznosa od 79.174.598 LTL trebalo da se izvrši putem prebijanja, međutim, kako se navodi od strana tužioca, upis povećanja osnovnog kapitala nije bio izvršen (t. 2, str. 51-56).
- 4) radi modifikacije duga UAB „Energolinija“ u iznosu od 5.284.807,19 LTL (1.530.585,95 EUR) prema banci, zbog čega su zaključeni sljedeći ugovori:
 - 4.1. Ugovor o prenosu duga br. 3 od 30. novembra 2012. godine između Energolinije, Birač Europe, Ukio banke, UBIG-a i Bioportus-a, po kojem: (i) Birač Europe je preuzeo dugovanje Energolinijae prema Ukio banci u iznosu od 5.284.807,19 LTL po Ugovoru o kreditu sa Energolinijom, (ii) Ukio banka je odnosno stekla potraživanje u iznosu od 5.284.807,19 LTL prema Birač Europe, (iii) Birač Europe je stekao potraživanje u iznosu od 5.284.807,19 LTL prema Energoliniji (t. 2, str. 61-68);
 - 4.2. Ugovor o kupoprodaji akcija AB „Kauno tiekimas“ od 30. novembra 2012. godine između Energolinije, Birač Europe i Ukio banke, na osnovu kojeg je Energolinija prodala, a Birač Europe je kupio 28,838 % akcija Kauno tiekimasa za cijenu od 5.284.807,19 LTL, a Energolinija je stekla potraživanje u istom iznosu (5.284.807,19 LTL) prema Birač Europe (t. 2, str. 69-72);
 - 4.3. Ugovor o kompenzaciji (prebijanju) od 30. novembra 2012. godine između Energolinije, Birač Europe i Ukio banke, kojim su Energolinija i Birač Europe prebili međusobna potraživanja u iznosu od 5.284.807,19 LTL po Ugovoru o prijenosu dugovanja br. 3 od 30. novembra 2012. godine te Ugovoru o kupoprodaji akcija AB „Kauno tiekimas“ od 30. novembra 2012. godine, čime su istekle odgovarajuće obaveze (t. 2, str. 73-76).

Uz navedene ugovore naknadno su zaključeni sljedeći sporazumi:

1. Ugovor o kupoprodaji akcija „Balkan Investment Bank“ od 30. novembra 2012. godine između Birač Europe, ATV-a, UBIG-a te Ukio banke radi prenosa 47,21 % (25,72% + 21,49%) akcija Balkan Investment Banke A.D. Banja Luka (t. 2, str. 78-79);

2. Sporazum br. 79 od 30. novembra 2012. godine uz Ugovor o kreditnoj liniji sa Kauno tiekimasom, zaključen između Ukio banke i Birač Europe, prema kojem je sačinjen prečišćeni tekst Ugovor o kreditnoj liniji sa Kauno tiekimasom (t. 2, str. 93-113);
3. Sporazum br. 31 od 30. novembra 2012. godine uz Ugovor o kreditu sa Balkan Investom, zaključen između Ukio banke i Birač Europe, prema kojem je sačinjen prečišćeni tekst Ugovora o kreditu sa Balkan Investom (t. 2, str. 114-132);
4. Sporazum br. 2 od 30. novembra 2012. godine uz Ugovor o otplati duga br. 60-279/2011 od 30. juna 2011. godine između Ukio banke i Birač Europe, kojim je ugovoren grafikon (plan) otplate duga u iznosu od 463.293,49 LTL i 1.810,353,21 USD nastale na osnovu Ugovora o kreditu sa Energolinijom (t. 2, str. 133-141).
Nakon zaključenja ugovora od 30. novembra 2012. godine, zaključeni su još šest ugovora (sporazuma), i to:
5. Trostrani ugovor od 6. decembra 2012. godine između Ukio banke, Birač Europe te UBIG-a radi međusobnog prebijanja dugovanja, koji je izmenjen na osnovu sporazuma od 31. januara 2013. godine, čime se dugovanje Birač Europe po Ugovoru o prenosu dugovanja od 30. novembra 2012. godine, odnosno po Ugovoru o kreditu sa Balkan Investom sveden na iznos od 99.615.193,15 LTL, jer se nije izvršio prenos akcija Balkan Investment Bank A.D. Banja Luka po Ugovoru o kupoprodaji akcija „Balkan Investment Bank“ od 30. novembra 2012. godine (t. 2, str. 142-150);
6. Sporazum br. 80 od 7. decembra 2012. godine uz Ugovor o kreditnoj liniji sa Kauno tiekimasom, zaključen između Ukio banke i Birač Europe, prema kojem je ugovoreno dodatno obezbeđenje po Ugovoru o kreditnoj liniji sa Kauno tiekimasom (t. 2, str. 154-157);
7. Sporazum br. 81 od 23. januara 2013. godine uz Ugovor o kreditnoj liniji sa Kauno tiekimasom, zaključen između Ukio banke i Birač Europe, prema kojem je ugovoreno dodatno obezbeđenje po Ugovoru o kreditnoj liniji sa Kauno tiekimasom (t. 2, str. 156-157);
8. Sporazum br. 1 od 23. januara 2013. godine uz Ugovor o kreditu br. KR17-580/12, zaključen između Ukio banke i Birač Europe, kojim se detaljiziraju tački ugovora u vezi obezbeđenja (t. 2, str. 158-159);
9. Sporazum br. 32 od 23. januara 2013. godine uz Ugovor o kreditu sa Balkan Investom, zaključen između Ukio banke i Birač Europe, kojim je ugovoreno dodatno obezbeđenje po Ugovoru o kreditu sa Balkan Investom (t. 2, str. 160-161);
10. Sporazum br. 3 od 23. januara 2013. godine uz Ugovor o otplati duga br. 60-279/2011 od 30. juna 2011. godine, zaključen između Ukio banke i Birač Europe, kojim je ugovoreno priznanje nevažećim nekoliko pottačaka ugovora (t. 2, str. 162).

Nevažnost sporazuma koji je u suprotnosti sa pravnom sposobnošću pravnog lica (čl. 1.82. Građanskopravnog zakonika)

Članom 1.82. st. 1. Građanskopravnog zakonika propisano je da se sporazumi koji su sačinjeni od strane upravnih organa pravnog lica uz povredu nadležnosti utvrđene osnivačkim aktima privatnog pravnog lica ili koji su u suprotnosti sa ciljevima pravnog lica, mogu priznati nevažećim samo u tim slučajevima, kada se suprotna strana ponašala nesavjesno, tj. bila je svesna ili trebala da bude svesna da je ovaj sporazum u suprotnosti sa ciljevima poslovanja pravnog lica. U okolnostima, kada se nije pobila pretpostavka savjesnosti, sporazum koji je sačinjen od strane pravnog lica ne može se priznati nevažećim po ovom osnovu, međutim, povređena prava pravnog lica mogu se braniti na drugačije načine obrane građanskih prava. Radi priznavanja sporazuma nevažećim u skladu sa članom 1.82. st. 1. Građanskopravnog zakonika, moraju se razjasniti sljedeće okolnosti, i to: 1) da li je sporazum zaključen od strane javnog ili privatnog lica; 2) da li je sporazum u suprotnosti ili nije sa pravnom djelatnošću pravnog lica koje je isti zaključilo, tj. sa odredbama akti o osnivanju pravnog lica, kojim se propisuje namjena, ciljevi pravnog lica, nadležnosti njegova upravnih organa i sl.; 3) ako je sporazum zaključen od strane privatnog pravnog lica – da li se suprotna strana ponašala savjesno ili nije, tj. bila li je svesna ili trebala da bude svesna da je ovaj sporazum u suprotnosti sa ciljevima poslovanja pravnog lica; 4) nakon utvrđenja povreda interesa pravnog lica, potrebno je odlučiti da li u konkretnom slučaju postoji osnov za odbranu povređenih prava ovog lica kroz priznavanje sporazuma koji je zaključio nevažećim,

ili ostavljajući mu pravo da povređene interese brani na neki drugi način (npr., preko podnošenja tužbenog zahtjeva za naknadu gubitaka protiv svojih upravnih organa, koji su zaključili takav sporazum)(čl. 2.87. st. 7. Građanskopravnog zakonika) (rješenje Vrhovnog suda Litvanije od 31. oktobra 2006. godine u parnici br. 3K-3-3567/2006).

Treba istaći da na osnovu podataka koji su u spisu predmeta, većinski vlasnik (akcionar) Ukio banke bio je V. Romanov, koji je imao 64,92 % akcija Ukio banke. Osim toga, V. Romanovu pripadao je udeo u UBIG-u u visini od 16,91 %, a koji je bio većinski vlasnik akcionara (umešača na strani tužioca) Birača, koji je posjedovao 56,8 % akcija ovog preduzeća. Fabrika glinice „Birač“ A.D: Zvornik bila je jedini akcionar tužioca, a isti je bio jedini akcionar Alumine, koja je nabavila i posjedovala 49 % akcija Alusila. Osnovni utučaj na upravljanje navedenom društvom (Alusil), imalo je društvo Industria Adria, čiji je jedini akcionar bio tuženik Energolinija. 68,79 % akcija Kauno tiekimasa bio je u vlasništvu ATV-a preko povezanih preduzeća Energolinija i Attentus. Tuženici Balkan Invest, ATV i UBIG, svi zajedno upravljali su bankom Balkan Investment Banke A.D. (t. 4, str. 26, t. 5. str. 139). Budući da je odlukom jedinog akcionara br. 1 od 30. novembra 2012. godine bila odobrena odluka upravnog odbora Birač Europe o preuzimanju dužničkih obaveza tuženika ATV, Kauno tiekimas, Balkan Invest i Energolinije u visini 290.892.459,51 LTL prema Ukio banci povodom razmjene za druga data imovinska i neimovinska prava, konstatujući u odluci o „*pozitivnoj koristi ovih sporazuma u cilju pojačanja integracije grupacije preduzeća u okviru Društva, kupovini drugih preduzeća od strateškog značaja za grupaciju preduzeća, usredsređivanju novčanih tokova i dugovana u grupaciji, čime se obezbjedilo vođenje usredsređene kontrole dužničkih obaveza i valjano poslovanje i funkcionisanje grupacije preduzeća, kao i usredsređeno upravljanje novčanim tokovima grupacije preduzeća*“, čini osnov da se dođe do zaključka da su se sporni ugovori zaključili između povezanih lica radi postignuća ciljeva navedenih u odluci akcionara Birača (t. 3, str. 8-12, 16-18).

Treba napomenuti da je tužilac AB /akcionarsko društvo/ „Birač Europe“ preduzeće koje je registrovano u Republici Litvaniji 17. maja 2011. godine, čiji su poslovni ciljevi obavljanje bilo koje poslovne djelatnosti radi ostvarivanja profita, a koja nije zabranjena zakonima (t. 2.1 – 2.2. Statuta, (t. 2, str. 170-174). U skladu sa čl. 34. st. 5. Zakona o akcionarskim društvima, u vezi sa t. 7.3. Statuta Birač Europe, tužilac povodom obavljanja radnja sa imovinom u njegovoj svojini, a čija bilansna vrijednost prelazi 1/20 osnovnog kapitala Društva, trebao je pribaviti saglasnost Skupštine akcionara. Kako se navelo prije, u takva saglasnost akcionara (Birač akcionara) bila je pribavljena u cilju sklapanja spornih ugovora, ova odluka akcionara jeste važeća i nije pobijena, stoga se argument tužilaca treba se odbaciti kao pravno neosnovani da su sporni ugovori zbog jezika i povreda drugih imperativnih zakonskih odredbi Federacije Bosni i Hercegovine i Republike Srpske u suprotnosti sa djelatnošću privatnog pravnog lica.

Ne može se pristati na argumente tužilaca da iz spornih ugovora tužilac nije izvukao nikakvu korist, jer u stvarnosti Ukio banka nije mu odobrila ikakva sredstva (stvarnu pozajmicu/kredit). Treba istaći da se građanskopravni odnosi zasnivaju na načelu slobode ugovaranja, šta znači da su učesnici u građanskopravnim odnosima slobodni da odlučuju, hoće li zaključiti ugovor, mogu po svom nahodjenju utvrditi međusobna prava i obaveze, a takođe da sklope ugovore koji nisu propisani Građanskopravnim zakonikom, ako to nije u suprotnosti sa zakonima (čl. 1.2, 6.156. Građanskopravnog zakonika). Podaci koji su u spisu predmeta potvrđuju da za preuzeta dugovanja Kauno tiekimasa, Balkan Investa i Energolinije tužilac je stekao 72,5715 % akcija društva „Srebrenica“, čija vrijednost iznosi 38.747.092,57 LTL; takođe je stekao pravo na potraživanje prema Kauno tiekimasu u iznosu od 29.988.916,27 LTL te pravo na potraživanje prema Alumine u iznosu od 39.048.070,46 LTL. U zamjenu za preuzeto dugovanje ATV-a u iznosu od 57.100.100 LTL, tužilac je takođe stekao potraživanje prema ATV-u u istom iznosu. U zamjenu za preuzetu obavezu Balkan Investa u iznosu od 120.723.573,02 LTL, a koje se trostranom ugovorom od 6. decembra 2012. godine svelo na iznos od 99.615.193,37 LTL, tužilac je takođe ovom povodom stekao pravo na potraživanje u iznosu od 41.548.947,37 LTL prema UBIG-u, a takođe pravo da traži 79.174.598 kom. akcija Balkan Investa. U zamjenu za preuzeto dugovanje Energolinije u iznosu od 5.284.807,19 LTL prema Birač Europe, dobio je 28,838 % akcija Kauno tiekimasa. Stoga samo djelomično može se pristati na argumente tužilaca da za preuzete obaveze u iznosu od 290.892.459,51 LTL tužilac je stekao samo imovinu (imovinska / neimovinska prava) nesolventnih litvanskih preduzeća, jer je osim prava potraživanja na preduzeća koja posluju sa gubitkom

(ATV, Balkan Invest), tužilac je stekao imovinska prava i na preduzeća koja vode poslovanje u Bosni i Hercegovini (Republici Srpskoj), a takođe i na litvanska preduzeća koja posluju profitabilno (npr., trenutkom sklapanja spornog sporazuma, 2011. godine, Kauno tiekimas je ostvario dobit od 168.149 LT; a 2012. godine – 296.032 LTL (t. 1, str. 1179); UBIG, iako je 2011. godinu završio sa gubitkom, već 2012. godine ostvario dobit u iznosu od 8.622.000 LTL (t. 2, str. 57-58). Na osnovu svega iznesenog, može se tvrditi da tužilac nije stekao korist u onim obimu, u kojim se nadao. Međutim, po nahodanju suda, nije se može da se iznesi jednostavni zaključak da su sporni ugovori bili očigledno štetni za tužioca, jer sklapanje ugovora pod ekonomski nepovoljnim ili manje korisnim uslovima ne označava nezakonite radnje, te ne čine osnov za iznošenje zaključka da ukoliko se takvi ugovori ostanu na snazi, to bi označavalo očigledno nepravičnost za jednu od strana sporazuma. Osim toga, ne može se složiti i sa takvim argumentima tužioca koji se odnose na loše finansijsko stanje preduzeće i sposobnost blagovremeno izvršiti obaveze preuzete na osnovu spornih ugovora, a koji se zasnivaju na veštačenju – procjeni finansijskog stanja Birač Europe, koju je po narudžbi tužioca obavio veštak Vadimas Toločko (t. 11, str. 156-166), jer prema podacima iz bilansa stanja na dan 30. septembra 2012. godine, preduzeće je posjedovalo aktivu u vrijednosti od 237.746.153 LTL, dok su finansijske obaveze preduzeća iznosila samo 35.896 LTL (t. 13, str. 154-155). Osim toga, kako je u svom izvještaju o procjeni finansijskog stanja tužioca, obavljenoj po narudžbi Ukio banke, cijnila stručnjak Laura Ivaškevičiūtė, obzirom na djelatnost koju obavlja tužilac (u oblasti ulaganja) te na osnovu prognoza dostavljenih od strane stručnjaka da će usred svih industrijskih metala, najbrže rasti potražnja za aluminijom, kao i obzirom na procjenu konkurentnog okruženja, Ukio banka je uvrstila tužioca u 3. grupu izloženosti kreditnom riziku. Budući da su obaveze koje je preuzela Birač Europe obezbjeđena zalogom, a takođe obavezana primarnih dužnika da otplate dugovanja, Banka nije imala osnov da se sumnja u to da se odobrene pozajmice otplate (t. 13, str. 183-186).

U ovom kontekstu mora se skrenuti pažnja da radi priznanja ugovora nevažećim temeljem 1.82. st. 1. Građanskopravnog zakonika, treba utvrditi nesavjesnost prema drugoj ugovornoj strani, tj. da je druga strana bila svesna ili trebala da bude svesna da je ovaj ugovor u suprotnosti sa ciljevima poslovanja privatnog pravnog lica. Ukoliko tužioci nisu dokazali da su sporni ugovori u suprotnosti sa poslovnim ciljevima društva, ne postoji osnov da se govori o nesavjesnosti suprotne ugovorne strane i da se konstatuje da je došlo do povrede odredbi 1.82. st. 1. Građanskopravnog zakonika (čl. 178. Zakonika o građanskopravnom postupku). Mora se skrenuti pažnja da ugovornom stranom u većini spornih ugovora, osim tužioca, bila je ne samo tuženi Ukio banka, čiju nesavjesnost dokazuju tužioci, već i drugi tuženici u ovoj parnici, čija se savjesnost prezumira, a koju tuženi ne osporava. Stoga mora se složiti sa argumentima Ukio banke da radi osporavanja svih ugovora, tužioci najprije moraju dokazati da se sve ugovorne strane ponašale nesavjesno. Budući da tužioci nisu uopšte dokazivali nesavjesnost ostalih ugovornih strana, nema pravnog osnova da se ovi ugovori priznaju nevažećim u skladu sa odredbama 1.82. Građanskopravnog zakonika.

Priznavanje nevažećim ugovora koji je zaključen usled ekonomskog pritiska ili stvarne pretnje

Članom 1.91. st. 1. Građanskopravnog zakonika propisan je samostalni osnov za priznanje sporazuma nevažećim – nevažnost sporazuma koji je zaključen usled ekonomskog pritiska ili stvarne pretnje da će se takav pritisak iskoristiti. U st. 4. navedenog člana stvarnom pretnjom se smatra pretnja druge ugovorne strane ili trećeg lica da iskoristi sredstva ekonomskog pritiska radi nateranja ekonomski slabije ili u suštini ekonomski zavisne ugovorne strane da potpiše za nju izuzetno ekonomski nekoristan sporazum. To znači da se sporazum može priznati zaključenim usled ekonomskog pritiska u slučajevima, kada se ne samo konstatuje činjenica takvog pritiska (stvarne pretnje), već i kada je volja strane da zaključi takav sporazum opredeljena zbog pretnje. U sudskoj praksi se priznaje da radi priznanja nevažećim sporazuma, kao zaključenim usled ekonomskog pritiska u konkretnom predmetu, moraju se utvrditi sljedeće okolnosti: a) drugo lice je zahtjevalo zaključenje ugovora; b) pretilo je ekonomskim posljedicama, čiji je nastanak zavisio od njegovih nesavjesnih radnja; c) ugovor je zaključen pod očigledno štetnim uslovima za lice koje je ga zaključio; d) bez ekonomske pretnje, ugovor ne bih se ni zaključio (npr., rješenje proširenog sudskog veća Parničnog odjeljenja Vrhovnog suda Litvanije od 19. oktobra 2005. godine u parnici br. 3K-7-378/2005).

Po procjeni tužioca, u predmetu je dosta podataka da se tvrdi da je Ukio banka zahtjevala zaključenje spornih ugovora, a ekonomski pritisak se stvarao preko akcionara tužioca UBIG-a, kojim je upravljao V. Romanov, koji je istovremeno držao i većinski paket akcija Ukio banke. Sud nema osnov da se složi s ovim navodima.

Najprije, već je pomenuto da su učesnici u građanskopravnim odnosima slobodni da odlučuju, hoće li zaključiti ugovore, mogu po svom nahodjenju utvrditi međusobna prava i obaveze (čl. 1.2, 6.156. Građanskopravnog zakonika). Tužioci nisu dostavili dokaze da su prije zaključenja spornih ugovora, tužilac i Ukio banka su bili povezani privrednim pravnim odnosima, a koji su mogli biti od značaja za jadan ili drugi oblik finansijske-ekonomske zavisnosti strana. Ukoliko činjenice suradnje između strana nisu utvrđene, nema osnova za iznošenje zaključka da je prije zaključenja ugovora tužilac je bio ekonomski zavisna i slabija ugovorna strana, kojom je banka mogla da manipuliše i pravi pritisak.

Drugo, pozivajući se na dokaze dostavljene u parnici, sud je već naveo da u zamjenu za svoje obaveze prema Ukio banci, tužilac je stekao za to drugu imovinu i imovinska prava. Stoga, ugovorne strane su imale ekvivalentnu korist, i iako je ova korist mogla da bude nije u onom obimu, u kojem ju je očekivao tužilac, međutim, nema osnova da se iznesi objektivni zaključak da je tužilac bio nateran da pristane na ovakav osnov za nastanak obaveze, jer tužilac nije bio pod direktnom kontrolom Ukio banke.

Treće, već je pomenuto da tužilac nije mogao da zaključi sporne ugovore bez saglasnosti Birača. Stoga, govoreći o ekonomskom pritisku i stvarnoj pretnji, mora se dokazati da je takav pritisak bio je korišten prema svima učesnicima pravnog lica, međutim, takvi dokazi nisu dostavljeni, a na osnovu iskaza svjedoka tužioca, Čedomira Zelenovića, Cvjetka Marinkovića (t. 14, str. 11-31) i Sonje Rubež, koji su bili zaposleni i obavljali funkcije članova upravnih organa preduzeća u Bosni i Hercegovini (Republici Srpskoj), i to Birač Zvornik, Alumina, Mehanika, Alusil (t. 15, str. 113-128), a na koje se poziva tužilac, ne postoji objektivni osnov, jer tvrdnje svjedoka o eventualno negativnim posljedicama za poslovanje preduzeća i buduće radne odnose (otkaz ugovora o radu) ne potvrđuju okolnosti o ekonomskom pritisku direktno na tužioca od strane konkretnog tuženog Ukio banke, a šta dokazuje tužilac i koje su zasnivane na pretpostavkama, stoga sud ne može da se rukovodi njima radi utvrđivanja osnova za neveznost pravnog posla (ugovora), na koji ukazuje tužilac. Mora se skrenuti pažnja da je svjedok Cvjetko Marinković potpisao sporni ugovor o prenosu duga od 30. novembra 2012. godine nakon upozorenja, koje mu je rekla pravica u preduzeću Sonja Rubež u vezi posljedica takvog aranžmana, kasnije ovaj ugovor nije osporen od strane navedenog preduzeća (Alusila), stoga ne postoji objektivni osnov za zaključak da je ugovor zaključen pod uticajem stvarne pretnje i pritiskom. Protivno, na osnovu pismenih dokaza u predmetu – odluke jedinog akcionara br. 1 od 30. novembra 2012. godine, može se odlučiti da je tužilac zaključio sporne ugovore uz posjedovanje saglasnost i odobrenja upravnog odbora i jedinog akcionara Birač Europe (t. 3, str. 8-12).

Na osnovu svega navedenog, sud odlučuje da tužilac nije dostavio u parnici besporne i objektivne dokaze koji bi dokazivali stvarne činjenice ekonomskog pritiska i pretnje od strane Ukio banke prema tužiocu, stoga nema osnova da se ugovore ponište na osnovu odredbi čl. 1.91. Građanskopravnog zakonika, na koje se poziva tužilac (čl. 178, 185. Zakonika o građanskopravnom postupku).

Nevažnost ugovora koji je u suprotnosti sa imperativnim zakonskim propisima (čl. 1.80. GZ)

U skladu sa odredbama čl. 1.80. Građanskopravnog zakonika, sporazum koji je u suprotnosti sa imperativnim zakonskim odredbama, je ništav i nevažeći. Kasacioni sud, prilikom tumačenja uslova za primjenu osnova za nevažnost sporazuma, propisanog čl. 1.80. st. 1. Građanskopravnog zakonika, naveo je da u skladu sa čl. 1.80. st. 1. Građanskopravnog zakonika, sporazum jeste ništavi i nevažeći, ako se konstatuje zbir sljedećih uslova, i to: prvo, da je pravna odredba, koja je, po nahodjenju tužioca, u suprotnosti sa sporazumom, jeste imperativna; drugo, da se sporazumom povređuje imperativ utvrđen u odredbi i da je učinak ove povrede u stvari jeste nevažnost sporazuma (rješenje Vrhovnog suda Litvanije od 30. septembra 2008. godine u parnici br. 3K-3-432/2008; rješenje Vrhovnog suda Litvanije od 27. januara 2015. godine u parnici br. 3K-3-6-915/2015; dr.).

Da je konkretna odredba jeste imperativna određuje se na osnovu sljedećih oznaka: ona strogo izjavljuje nalog i ne dozvoljava da se isti shvati dvosmisleno, šta znači da oblik njenog izražavanja čine

kategorični nalozi, o aktivnosti i redosled obavljanja istih, zabrana na obavljanju navedenih aktivnosti, uslovi i načini realizovanja pravnih normi. Sredstva lingvističkog izražavanja to bi sastajala od riječi „zabranjeno“, „nema prava“, „mora biti“ i sl., šta pokazuje imperativan karakter pravne norme. Međutim, kada pravna norma ne sadrži tako izričito izraženi imperativ, prilikom odlučivanja o imperativnosti norme, procjenjuju se određeni ciljevi, predmet i interesi pravne norme, koje štiti predmetna pravna norma, a takođe sistemske veze ove pravne norme sa ostalim normama i td. (rješenje proširenog sudskog veća Parničnog odjeljenja Vrhovnog suda Litvanije od 30. novembra 2010. godine u parnici br. 3K-7-480/2010; rješenje u parnici br. 3K-3-523/2011 od 21. decembra 2011. godine). Da li je zahtjev imperativan, odlučuje se obzirom na namenu, karakter konkretnog zahtjeva, kao i zakonom utvrđene posljedice.

U ovoj parnici se pozivaju na čl. 48. st. 1 t. 4. Zakona o bankama Republike Litvanije i tačku 788. „Opšteg pravilnika o izračunu adekvatnosti kapitala“ usvojenog odlukom Upravnog odbora Nacionalne banke Litvanije od 9. novembra 2006. godine, te navode da u pomenutim pravnim propisima utvrđena imperativna zabrana na odobrenje pojedinom dužniku pozajmici u iznosu iznad 25 posto kapitala banke. Sud ne pristaje na ovakvo tumačenje. U članu 48. st. 1. t. 4. Zakona o bankama, kojim se uređuju limiti izloženosti banaka riziku (tekst zakona koji je važio trenutkom zaključenja spornih ugovora) utvrđeno je da se bankama propisuju normativi u vezi sa maksimalnim iznosom pozajmici koja se odobrava pojedinom dužniku, a zahtjevi za preuzimanje i limite izloženosti banke poslovnim rizicima propisani su Zakonom o finansijskim institucijama (čl. 47. st. 1. Zakona). Tačkom 788. „Opšteg pravilnika o izračunu adekvatnosti kapitala“ usvojenog odlukom Upravnog odbora Nacionalne banke Litvanije od 9. novembra 2006. godine (tekst pravilnika koji je važio trenutkom zaključenja spornih sporazuma) propisano je da maksimalna vrijednost pozicije prema pojedinom dužniku ne smije prekoračiti 25 posto iznosa kapitala banke. U skladu sa tačkom 789. navedenog Pravilnika, maksimalna vrijednost pozicije, koju je banka odobrila njegovim zavisnim preduzećima ili drugim preduzećima koja se kontrolišu od strane banke koja potpomaže Banci, po pojedinom dužniku ne smije prekoračiti 75 posto kapitala banke, ako Nacionalna banka Litvanije vodi konsolidovani nadzor čitave finansijske grupe; ako se takav nadzor ne vodi, maksimalna vrijednost pozicije prema pojedinom dužniku ne smije prekoračiti vrijednost utvrđenu tačkom 788. Vredno pažnje i ono da je članom 48. st. 2 Zakona o bankama propisano da su vrijednosti normativa i metodologiju obračuna istih utvrđene u propisima institucija za superviziju. Institucija za superviziju ima pravo da propiše za banku individualne vrijednosti normativa. Stoga niti jedna pravna norma pomenuta od strane tužilaca definitivno ne predviđi posljedica nevažnosti ugovora u slučaju povrede iste. Treba skrenuti pažnju da svojim dopisom u vezi sa reprogramom pozajmica br. 02-02-2540/1 od 28. septembra 2012. godine, Ukio banka je zamolila službu za superviziju da ista unesi izmjene u pojedine tačke odluke Upravnog odbora Nacionalne banke Litvanije „O utvrđivanju pismenih zahtjeva za dostavljanje naloga, individualne vrijednosti limita kojim se ograničava izloženost banke poslovnoj rizici, a takođe dodatnih zahtjeva za ograničavanje izloženosti banke poslovnom riziku za akcionarsko društvo Ukio banka“ br. 03-227 od 22. decembra 2011. godine, a takođe da ista ne primjenjuje prema banci utvrđene u Odluci zabrane i ograničenja u obimu, koliko je to vezano za reprogram pozajmica banke. U svom odgovoru na dopis Ukio banke Upravni odbor Nacionalne banke Litvanije svojom odlukom br. 03-224 od 19. oktobra 2012. godine obavezao je da banka do 30. novembra 2012. godine dostavi prihvatljivi za Nacionalnu banku Litvanije plan obezbjeđenja izvršavanja normativa maksimalne pozajmice po pojedinom dužniku (t. 1.1. odluke), a do 31. decembra 2012. godine – prihvatljivi za Nacionalnu banku Litvanije plan optimizacije poslovanja banke i smanjenja troškova (t. 1.2). Realizirajući odluku Upravnog odbora Nacionalne banke Litvanije od 19. oktobra 2012. godine, Ukio banka je dostavila Nacionalnoj banci Litvanije plan obezbjeđenja izvršavanja normativa maksimalne pozajmice po pojedinom dužniku (t. 13, str. 147-153). Pomenuti dokazi, u smislu čl. 48. st. 2. Zakona o bankama Republike Litvanije dozvoljavaju izneti zaključak da se u pravnim propisima koje navodi tužilac ne sadrži imperativni nalog o izvršavanju normative maksimalne pozajmice po pojedinom dužniku i posljedicama neizvršavanja istih, već po pitanjima izmjene ove normative finansijska institucija može da se dogovori, stoga sud odbacuje navode tužioca o povredi imperativnih pravnih propisa, kojim se reguliše poslovanje banaka.

Kao što je navedeno prije, tužilac AB /akcionarsko društvo/ „Birač Europe“ je preduzeće koje je registrovano u Republici Litvaniji 17. maja 2011. godine, koje se u svojim poslovanju rukovodi

zakonima Republike Litvanije, ostalim pravnim propisima, Statutom i internom dokumentacijom društva (t. 1.4. Statuta; t. 2, str. 170-174). Prilikom potpisivanja jednog od osnovnih ugovora iz prve grupe, i to Ugovora o prenosu duga od 30. novembra 2012. godine, tužilac je u tački 3.8. ugovora potvrdio da je prije potpisivanja ovog ugovora valjano upoznat sa uslovima Ugovora o kreditu, uključujući uslove svih povezanih sporazuma iz Priloga br. 2 uz ugovor. Svi uslovi ugovora o kreditu, uključujući uslove pomenutih sporazuma, su jasni <...> (tačka 3.8. ugovora, t. 1, str. 114). Osim toga, tačkom 7.6. pomenutog ugovora (kao i u ostalim ugovorima), utvrđeno je da se na Ugovor i obligacione odnose koje se nastaju na osnovu ovog ugovora primjenjuje zakonodavstvo Republike Litvanije. Na osnovu navedenoga, sudsko veće odbacuje argumente tužioca kao pravno neosnovane da je Cvjetko Marinković koji je potpisao ugovor za preduzeće u Bosni i Hercegovini „Alusil“ povredio imperativne zahtjeve iz zakonskih propisa ove zemlje o jeziku ugovora, stoga bi se ugovor trebao da prizna nevažećim, jer ovaj argument nije u direktnoj vezi sa pravima i obavezama tužioca, a tuženi Alusil nije postavio samostalan zahtjev u parnici po ovom osnovu.

Arbitražna klauzula

Članom 2. Zakona o trgovinskoj arbitraži propisano da je arbitražna način rješavanja spora, kada se fizička ili pravna lica, na osnovu međusobnog sporazuma, radi razrješavanja međusobnog spora obraćaju ili izdaju ovlaštenje za obraćanje ne državnom sudu, već trećem licu ili licima, izabranim u skladu sa njihovim sporazumom ili na zakonima utvrđen način. U skladu sa čl. 23. Zakonika o parničnom postupku, strane, na osnovu međusobnog sporazuma, mogu da prede na rješavanje arbitraži bilo koje sporove po pitanju zakonodavstva, izuzev sporove, koji se ne smiju voditi pred arbitražom po zakonima. Kao što je naveo Vrhovni sud Litvanije, sporazumom o arbitraži povezuje ne samo njegove strane, već i sud. Sud ne smije da pobije volju ugovornih strana, koju su one izjavile prilikom zaključenja sporazuma o arbitraži (rješenje od 5. marta 2007. godine u parnici br. 3K-3-62/2007; dr.). Vrhovni sud Litvanije u svojim odukama je konstatovao da je sporazum o arbitraži koji je na snazi, kao i svaki ugovor, obavezujući za ugovorne strane (čl. 6.189. st. 1. Građanskopravnog zakonika) i mora se poštovati (pacta sunt servanda) (rješenje od 5. marta 2007. godine u parnici br. 3K-3-62/2007; rješenje od 12. marta 2008. godine u parnici br. 3K-3-144/2008). Stoga, na osnovu zakonskih odredbi, u skladu sa praksom Vrhovnog suda Litvanije, u slučaju, kada ugovorne strane posjeduju zaključeni sporazum o arbitraži, jedna od strane ili sud ne može da to promjeni, ako nema zahtjeva za priznanje takvog sporazuma nevažećim. Dok je sporazum o arbitraži na snazi, spor se ne smije razmatrati u sudu. Sporazum o arbitraži može se priznati nevažećim na osnovu odredbi nacionalnog zakonodavstva neke zemlje. Stoga, u određenim slučajevima, nacionalni sud može da ne prizna sporazum o arbitraži zbog toga da isti ne važi te pristati na rješavanje spora između strana, međutim, sud ne može da se raspravlja po takvim okolnostima, ako nije podnet valjani zahtjev za priznanje sporazuma o arbitraži nevažećim po ovom osnovu, jer bi u suprotnom slučaju sud povredio načelo dispozitivnosti koje važi u parničnom postupku (čl. 13. Zakonika o parničnom postupku Litvanije) (rješenje od 5. marta 2007. godine u parnici br. 3K-3-62/2007). Treba istaći da se u doktrini i praksi međunarodne arbitraže pridržava stava da u slučaju nastanka sumnje u egzistiranje i važenje sporazuma o arbitraži, sumnje se tumače u korist valjanosti sporazuma o arbitraži, tj. primjenjuje se načelo *in favor contractus* (rješenje od 27. marta 2002. godine u parnici br. 3K-3-681/2002).

Na osnovu podataka koji su u predmetu, utvrđeno je da u skladu sa sljedećim tačkama ugovora iz prve grupe ugovora (radi modifikacije duga AB „Kauno tiekimas“ u iznosu od 107.784.079,30 LTL (31.213.427,04 EUR) prema Ukio banci): Ugovor o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine, t. 7.7; Ugovor o ustupanju potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine, t. 5.7; Ugovor o ustupanju potraživanja br. 2 od 30. novembra 2012. godine, t. 5.7; Ugovor o kupoprodaji akcija „Srebrenice“ od 30. novembra 2012. godine, t. 7.5; Ugovor o kompenzaciji (prebijanju) od 30. novembra 2012. godine između PrimeField, Birač Europe i Ukio banke, t. 5.7; ugovorne strane spornih ugovora su se dogovorile da će svi sporovi, nesuglasice ili zahtjeve koje će nastati iz ovih ugovora ili u vezi sa njima, povredama, otkazom ili nevažnošću ovih ugovora, rješavaće se pred arbitražnim tribunalom, sastavljenom od tri arbitra, imenovana od strane Arbitražnog instituta Trgovinske komore u Stokholmu u skladu sa pravilima Arbitražnog instituta Trgovinske komore u Stokholmu na engleskom jeziku (t. 1, str.

117-118, 141, 152, 169, 177). U razmotrenom slučaju tužioci nisu podneli konkretni zahtjev za priznanje sporazuma o arbitraži nevažećim, stoga, na osnovu razmotrenih zakonske regulacije ovog pitanja te u skladu sa sudskom praksom, pomenuti ugovori moraju da se smatraju u nadležnosti arbitraže i trebaju da se razmatraju u arbitraži, a argumenti tužilaca u vezi nevažnosti ugovora, koji sadrže arbitražnu klauzulu, trebaju se smatrati neosnovanim. U razmotrenom kontekstu treba skrenuti pažnju da autonomnost arbitražne klauzule znači, ukoliko arbitraža, u skladu sa svojom nadležnošću, odluči da je ugovor koji sadrži arbitražnu klauzulu ništav, arbitražna klauzula se sačuva, jer usled ništavosti osnovnog ugovora ista se automatski ne priznaje nevažećom, a arbitražni sud ne gubi jurisdikciju. Kao što je navedeno u praksi kasacionog suda, to ne znači da sud opšte nadležnosti ne može da rješava pitanje koje je u nadležnosti arbitraže, dok arbitri ne donesu odluku. Pravo arbitraže da odlučuje po pitanju iz svoje jurisdikcije propisano čl. 16. UNCITRAL model zakona o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži, čl. 19. st. 1. Zakona o trgovinskoj arbitraži (rješenje Vrhovnog suda Litvanije od 17. aprila 2004. godine u parnici br. 3K-3-612/2004; rješenje Vrhovnog suda Litvanije od 9. februara 2009. godine u parnici br. 3K-3-64/2010; rješenje Vrhovnog suda Litvanije od 2. oktobra 2013. godine u parnici br. 3K-3-431/2013).

Sud odbacuje argumente tužioca kao neosnovane da u skladu sa članom 24. st. 1. Zakonika o parničnom postupku, nakon što se utvrdi da dio zahtjeva, od kojih barem jedan je iz nadležnosti suda, svi zahtjevi, a znači i dio zahtjeva u vezi sa ugovorima, koji sadrže arbitražnu klauzulu, trebaju da se razmatraju u sudu, jer, po mišljenju tužilaca, u razmotrenom slučaju svi sporni ugovori su jedan zajednički ugovor, ukoliko su datirani sa istim danom (30. novembar 2012. godine), zaključeni su u suštini o raspoređivanju kompleksa jedne te iste imovine i obaveza između istih lica, u istim okolnostima, prilikom realizovanja jednog plana restrukturiranja dugova Ukio banke, stoga bi izdvajanje pojedinih ugovora i izostavljanje tužbe bez razmatranja samo zbog toga da oni sadrže arbitražnu klauzulu, bio u suprotnosti sa ciljevima parničnog postupka (čl. 2. Zakonika o parničnom postupku). Treba istaći da u skladu sa navedenom sudskom praksom, spajanje zahtjeva, jedni od kojih trebaju se pripisati nadležnosti suda, a drugi izrazito spadaju u oblast zaključenog sporazuma o arbitraži, značilo bi prekoračenje nadležnosti i suda, i arbitražnog suda, a koju su strane utvrdile u sporazumu o arbitraži. Osim toga, opšta načela ekonomičnosti i usredotočenosti parničnog postupka koja su navedena u čl. 7 Zakonika o parničnom postupku, ne mogu se tumačiti na način da bi na osnovu istih mogla poreći volja strana i rješavati kod suda sporove, za koje su strane dogovorile da će iste rješavati pred arbitražnim sudome. Suprotno odredbama čl. 23, čl. 137. st. 2 t. 6. te čl. 296. st. 1. t. 9, odredbe čl. 24. Zakonika o parničnom postupku nisu namenjene za regulisanja odnosa između suda i arbitražnog suda. Cilj člana 24. Zakonika o parničnom postupku, jeste obezbjeđenje prav alica na sudsku odbranu i isti se primjenjuje u slučajevima, kada je dio zahtjeva spada u nadležnost suda, a dio u nadležnost ostalih institucija (rješenje Vrhovnog suda Litvanije od 2. aprila 2014. godine u parnici br. 3K-3-171/2014).

Treba se složiti sa primedbom tužilaca da u Ugovoru o prebijanju (kompenzaciji) od 30. novembra 2012. godine između tužioca AB „Birač Europe“ i tuženih AB „Kauno tiekimas“ i AB „Ukio bankas“, po kojem je Kauno tiekimas i Birač Europe kompenzirali međusobna potraživanja po navedenim ugovorima, koji sadrže arbitražnu klauzulu, u ukupnom iznosu od 77.795.163,03 LTL (Kauno tiekimas je kompenzirao dio duga Birač Europe u iznosu od 77.795.163,03 LTL po ugovoru o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine, a Birač Europe je kompenzirao dug u iznosu od 77.795.163,03 LTL (38.747.092,57 LTL + 39.048.070,46 LTL) Kauno tiekimasu prema Ugovoru o prijenosu potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine između i Ugovoru o prijenosu potraživanja br. 2 od 30. novembra 2012. godine), ugovorne strane nisu se dogovorile da će sporove rješavati u arbitraži (t. 1, str. 154-162). Međutim, treba istaći da je navedeni Ugovor o prebijanju čini sastavni dio pravnih poslova koji se odnosi na pet sporna ugovora iz prve grupe sa arbitražnim klauzulama, stoga zahtjev za poništenje Ugovora o prebijanju (kompenzaciji), koji ne sadrži arbitražnu klauzulu, jeste izvedeni i ne čini osnov za iznošenje zaključka da bi se takav uslov trebao primijeniti na ostala pet ugovora.

Na osnovu svega navedenog, sudsko veće odlučuje da se ne raspravlja o zahtjevima tužioca vezanim za prvu grupu ugovora zbog arbitražne klauzule koju sadrže ovi ugovori (čl. 296. st. 1. t. 9. Zakonika o parničnom postupku).

Budući da je tuženi zahtjevao da se nevaljani tuženi Pavgord d.o.o. Foča zamjeni valjanim tuženim u parnici, a tužioci nisu pristali da to učine, tužba se odbacuje kao neosnovana, jer prematuženomu nisu postavljeni konkretni zahtjevi, ili da tužba ostane nerazmotrenom na osnovu čl. 296. st. 1. t. 11. Zakonika o parničnom postupku (kada se razjasni da tužbeni zahtjev nije u skladu sa zahtjevima koji se postavljaju prema sadržaju tužbe). U svom odgovoru na argumente tuženog sudsko veće istače da u skladu sa načelom dispozitivnosti koje je propisano članom 13. Zakonika o parničnom postupku, strana (tužilac) je slobodan da izaberi na koji će način braniti svoja prava. Činjenica da je Ukio banka Ugovorom o kupoprodaji od 20. novembra 2014. godine za platu prenijela svoja prava potraživanja po spornim ugovorima na Pavgord d.o.o. Foča (t. 15, str. 54-67, 107-108), ne čini pravni osnov za iznošenje zaključka da tužioci moraju da osporavaju ovaj sporazum, ili da je tužna podneta ne protiv onog tuženog, jer upravo na osnovu spornih ugovora Ukio banka je stekla odgovarajuća prava na tužioce i ostale tužene, a takođe je stekla pravo da odlučuje po pitanju sudbine svog imovinskog prava. Stoga, budući da pravni osnov nastanka Ugovora o kupoprodaji od 20. novembra 2014. godine nije osporen, osporavanje samo ovog ugovora neće dati tužiocima poželjne rezultate.

Troškovi parničnog postupka

Članom 93. st. 1. Zakonika o parničnom postupku propisano je da će sud dosuditi troškove parničnog postupka od suprotne strane u korist strane, u čiju je korist i doneta odluka, iako bi ista i bila oslobođena obaveze uplate troškova parničnog postupka u državnu riznicu. Troškovi koji su nastali na strani tužilaca iznose: sudska taksa u iznosu od 43.490 LTL (12.595,57 LTL) (t. 3, str. 82), a takođe troškovi zastupanja u iznosu od 12.626,08 EUR (t. 20, str. 4-14).

Tuženi Pavgord d.o.o. Foča je dostavio potvrdu o nastalim troškovima zastupanja u iznosu od 1.880 EUR (6491,26 LTL) (t. 19, str. 182-189), a AB „Kauno tiekimas“ u stečaju, AB „Ukio bankas“ u stečaju nisu dostavili potvrde o nastalim troškovima.

Nakon što se nije raspravljalo o dijelu tužbe vezanom za prvu grupu spornih ugovora u vrijednosti od 107.784.079,30 LTL (31.213.427,04 EUR), a preostali dio tužbe tužilaca je odbijen, troškovi parničnog postupka neće se njima naknaditi. Sudsko veće istače da se zahtjev tužioca za povratak plaćene sudske takse u skladu sa čl. 83. st. 1. t. 9. Zakonika o parničnom postupku ne može zadovoljiti, jer trenutkom podnošenja zahtjeva postupak o stečaju nije bio pokrenut niti u odnosu tuženog Ukio banke, niti u odnosu preostalih tuženih. Budući da procesni zakonske odredbe ne važe uzatrag, stoga nema pravnog osnova da se zadovolji zahtjev tužioca.

U vezi sa dostavljanjem procesne dokumentacije, država je ponela troškove u iznosu od 116,71 EUR. Nakon odbijanja tužbe, ovi troškovi se dosuđuju od obe strane u jednakom iznosu (čl. 96. st. 2. Zakonika o parničnom postupku).

Iznos troškova zastupanja (1.880 EUR), čiju naknadu traži tuženi Pavgord d.o.o. Foča, prekoračuje maksimalni iznos koji je utvrđen u čl. 8.2. Preporuka o maksimalnim iznosima naknade za usluge pravne pomoći pružene od strane advokata i advokatskih pripravnika u parnicama, usvojenih odlukom Odbora advokata Litvanije od 26. marta 2004. godine i odlukom Ministra pravde Litvanije br. IR-85 od 2. aprila 2004. godine, odgovor tuženog na tužbu nije bio obiman, tuženi je pristupio parnici samo u konačnoj fazi postupka, stoga se zahtevani iznos svodi na 600 EUR (čl. 2. Preporuka, čl. 98. st. 2. Zakonika o parničnom postupku).

U skladu sa čl. 259-270. Zakonika o parničnom postupku, sudsko veće je donijelo sljedeću odluku:

da ostave bez raspravljanja zahtjevi tužioca za priznanje nevažećim:

- 1) Ugovora o prenosu duga br. 1 od 30. novembra 2012. godine između tužioca AB „Birač Europe“ i tuženih AB „Ukio bankas“, AB „Kauno tiekimas“, „Alumina“ d.o.o. Zvorik, UAB „Asocijuoto turto valdymas“, „Alusil“ d.o.o. Zvorik, UAB „Attentus“ i UAB „Energolinija“;
- 2) Ugovora o ustupanju potraživanja br. 1 od 30. novembra 2012. godine između tužioca AB „Birač Europe“ i tuženih UAB „Kauno tiekimas“ i AB „Ukio bankas“;

- 3) u vezi Ugovora o ustupanju potraživanja br. 2 od 30. novembra 2012. godine između tužioca AB „Birač Europe“ i tuženih UAB „Kauno tiekimas“ i AB „Ukio bankas“;
- 4) u vezi Ugovora o kompenzaciji (prebijanju) od 30. novembra 2012. godine između tužioca AB „Birač Europe“ i tuženih UAB „Kauno tiekimas“ i AB „Ukio bankas“;
- 5) u vezi Ugovora o kupoprodaji akcija „Srebrenice“ od 30. novembra 2012. godine između tužioca AB „Birač Europe“ i tuženih PrimeField Capital Ltd. i AB „Ukio bankas“;
- 6) u vezi Ugovora o kompenzaciji (prebijanju) od 30. novembra 2012. godine između tužioca i tuženih PrimeField Capital Ltd. i AB „Ukio bankas“.

U preostalom dijelu tužba se odbija.

Da se obavežu tužioci AB „Birač Europe“ i Fabrika glinice „Birač“ (Republika Srpska, Bosna i Hercegovina) da naknade tuženom preduzeću Pavgord d.o.o. Foča (Republika Srpska, Bosna i Hercegovina) parnične troškova, i to u iznosu po 300 EUR (slovima: trista evra).

Dosuđuje se naknada troškova nastalih u vezi sa dostavljanjem procesne dokumentacije, na teret tužilaca AB „Birač Europe“ i Fabrike glinice „Birač“ (Republika Srpska, Bosna i Hercegovina), u iznosu od po 58,35 EUR (slovima: pedeset osam evra), koji se obavezuju da uplate dosuđene iznose na žiro račun Državne poreske uprave pri Ministarstvu finansija Republike Litvanije (matični broj institucije: 188659752, namenski broj uplate: 5660).

Protiv ove odluke može se uložiti žalba Apelacionom sudu Litvanije. Žalba se podnosi preko Okružnog suda Kaunasa.

Sudije	<i>/Potpis/</i>	Galina Blažević
	<i>/Potpis/</i>	Gintautas Koriaginas
	<i>/Potpis/</i>	Arvydas Žibas